

**Raportti SASKin
kehitysyhteistyöohjelman
toteutuksesta 2015–2017**

sask^{fi}

Tiivistelmä

Ohjelmakauden 2015–2017 toimintaan keskeisin vaikuttava tekijä oli ulkoministeriön ohjelmakauden tekemä leikkaus. Leikkaus astui täysimääräisesti voimaan vuoden 2016 alusta, jolloin SASKin osalta rahoituksesta **katosi noin 40 %** verrattuna edelliseen vuoteen. Leikkauksen vaikutukset alkoivat kuitenkin välittömästi kesäkuun 2015 alussa saadun alustavan ilmoituksen jälkeen. Epävarmuus leikkausten suuruudesta ja aikataulusta, hanketoteutuksen jatkosta sekä muun muassa työpaikkojen säilyvyydestä leimasi vuoden 2015 lopun tunnelmia ja ohjelman toteutusta.

Vuonna 2016 toiminta keskittyi edellisen vuoden lopussa tehtyjen säästöpäätösten toimeenpanoon, joka osittain jatkui vielä vuonna 2017. SASKin jäsenjärjestöjen ja ulkoministeriön kanssa sovittujen rahoitusjärjestelyjen ansiosta leikkauksia ei tarvinnut toteuttaa täysimääräisesti tammikuun 2016 alusta, vaan ohjelman alasajoa voitiin tehdä hiukan hallitummin vuosien 2016–2017 kuluessa. Leikkausten tuloksena **SASKin hanketoiminnan volyymi laski 38 %**, mikä johti toiminnan supistamiseen kaikilla toiminta-alueilla, erityisesti Länsi-Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä kotimaan viestinnässä. Leikkausten seurauksena pääkohdemaiden määrä väheni vuosina 2016–2017 **viidestätoista yhdeksään**. Leikkaukset kiihdyttivät maantieteellistä keskittymistä, joka oli jo käynnissä SASKin strategisen linjauksen mukaisesti. **Viestinnän** rahallisista resursseista **leikattiin 50 %**. **Henkilöstökuluista säästettiin noin 25 %**, pääasiassa työsuhteiden määrää vähentämällä.

SASKin ohjelmaa 2015–2017 on kuitenkin toteuttanut ja siitä on hyötynyt iso joukko erilaisia kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Mukana on ollut paikallisia ja toimialakohtaisia ammattiliittoja, keskusjärjestöjä sekä edellisten muodostamia yhteenliittyviä, verkostoja, tutkimuslaitoksia ja kansalaisjärjestöjä. Sopimuskumppaneita oli yhteensä noin **60**. Hankkeita toteutti ja niistä hyötyi **328** kumppanijärjestöä.

SASK tuki ohjelmakaudella 2015–2017 ammattiliittojen työtä¹ ja paransi sitä kautta työntekijöiden oikeuksia ja työoloja systemaattisesti **yhdeksässä** pääohjelmamaassa, eli Mosambikissa, Kolumbiassa, Nepalissa, Intiassa, Filippiineillä, Indonesiassa, Myanmarissa, Namibiassa ja Malawissa. Niissä SASKin tuki vaikutti työntekijöiden asemaan työpaikoilla, toimialasekä kansallisella tasolla. Lisäksi **hanketoimintaa on ollut 34 muussa maassa, joista merkittävämmiin kahdeksassa**, eli Ghanassa, Sambiassa, Burkina Fasossa, Ecuadorissa, El Salvadorissa, Guatemalassa, Nicaraguassa ja Perussa. Toteutettujen leikkausten myötä ohjelmakauden viimeisenä vuonna hanketoimintaa oli enää kuudessatoista maassa.

Työelämän demokratisoitumista edistävät SASKin kumppaniliitot toteuttivat yhteensä **6 364** toimintoa ja saivat toiminnan tuloksena **370 529** uutta jäsentä. Tämän seurauksena ainakin **450 339** ihmisen työelämän oikeustietoisuus vahvistui ja elämänlaatu parani kohentuneiden työolojen ja -ehtojen myötä. Heistä naisia oli 37 prosenttia. Koulutusohjelmasta hyötyi suoraan **52 474** ihmistä. Koulutusten tärkeimmät kohderyhmät olivat liittojen jäsenhankkijat, neuvottelijat ja johtajat. Johtamiskoulutusta sai **3 628** ihmistä, joista **41 % oli naisia**.

Ohjelmakaudella 2015–2017 toteutettiin yhteensä **86 hanketta**. Luku sisältää perinteisiä hankkeita, pilotointeja, tutkimuksia, evaluaatioita ja temaattisia koulutuksia. SASKin rahoitus hanketta kohti kasvoi kaudella noin 67 000 euron keskiarvosta noin 102 000 euroon per hanke. Tämä johtui tavoitteen mukaisesta ohjelman keskittämisestä pääkohdemaihin.

---

¹ SASK tukee kumppaneita strategisessa suunnittelussa, tarjoamalla kansainvälisiä kontakteja ja vaihtoehtoisia toimintamalleja, mahdollistamalla ammatillisten resurssien ja informaation vaihtoa sekä välittämällä taloudellista tukea. SASK tekee yhteistyötä ainoastaan demokraattisesti toimivien liittojen kanssa ja vahvistaa koulutuksillaan entisestään niiden kykyä toimia demokraattisesti – pyrkien lisäämään erityisesti naisten ja nuorten osallisuutta. Tämän seurauksena tavallisten työntekijöiden ymmärrys demokraattisista toimintamalleista lisääntyy. He saavat rohkeutta osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja voivat hyödyntää demokraattisia käytäntöjä kaikessa toiminnassaan. Lisäksi demokraattisesti toimivat ammattiliitot vahvistuvat SASKin tuella ja vievät toimintatilaa vähemmän demokraattisesti toimivilta organisaatioilta. SASKin toiminnassa korostetaan voimakkaasti muun muassa nol-latoleranssia korruptioon.

Vuosina 2015–2017 SASKin ohjelma toteutui suunnitelmiin verrattuna hyvin. Toimintojen toteutusaste oli **95 %** ja henkilöiden osallistumisaste koulutuksiin **126 %**. Naisten osallistumisaste oli **37 %**. Budjetin käyttöaste toimintojen osalta oli hyvä **94 %**, ja koordinaation ja hallinnon kulujen osalta myös hyvä **96 %**, mitkä ovat seurausta SASKin panostuksesta toiminnan ja talouden seurantaan.

SASKin ohjelmatoiminta oli strategisen linjauksen myötä **keskittymässä 15 pääkohdemaa-**han, mutta rahoitusleikkausten myötä ohjelmatoiminta keskitettiin **yhdeksään maahan**. Ohjelmakauden alussa SASKilla oli toimintaa **noin 40 maassa**. Ohjelmakauden aikana oli nähtävissä, että maantieteellisen keskittymisen ja samanaikaisen ohjelman tavoitteiden kirkastamisen myötä toiminta on tehostumassa ja synnyttää yhä selkeämpiä ja merkittävämpiä tuloksia.

Ohjelmakauden **tuloksia voidaan pitää merkittäviä** – monin paikoin ne jopa ylittivät odotukset. Tulokset ovat myös **pääosin kestäviä**, ja niiden vaikutukset antavat kumppaneille uskottavuutta ja painoarvoa muun muassa sopimustoimintaan. Samalla ne luovat pohjaa proaktiiviselle, oppivalle ja kehittyvälle ammattiliitolle. Liiton demokraattiset toimintaperiaatteet antavat läpinäkyvyyttä ja tilaa moniarvoiselle kansalaistoiminnalle. Jäsenmäärien kasvu ja uusien liittojen syntyminen uusille työpaikoille merkitsee tyypillisesti kasvaneita jäsenmaksutulokertymiä, joiden kehittämällä on merkittävä rooli SASKin ohjelmassa. Kumppaneiden taloudelliseen kestävyys kiinnitettiin huomiota koko ohjelmakauden ajan.

Kolme keskeisintä **tulosaluetta** ovat jäsenhankinta, sopimustoiminta ja vaikuttamistyö, jotka kaikki toteutuivat yli odotusten. Kumppanit saivat hankittua **yli 370 000 uutta jäsentä**, perustettua **615 uutta ammattiliittoa**, ja neuvoteltua ainakin **503 uutta työehtosopimusta**, jotka parantavat ainakin **295 000 työntekijän työolosuhteita**. Näiden tulosten lisäksi **miljoonat työntekijät saivat oikeudet liittyä esimerkiksi sopimustoiminnan, työvakuutuksen, sosiaaliturvan tai eläkejärjestelmien piiriin**.

Ohjelmatoiminnan **vaikutusketjuja** on identifioitu ja analysoitu toimialakohtaisissa tuloksissa. On havaittu, että SASKin koulutusohjelmalla on keskeinen merkitys erityisesti heikompien kumppaneiden järjestöllisen kapasiteetin vahvistumisessa. Ohjelmatoiminnan strateginen suunnittelu, koulutustoiminta, kumppanien yhteistyön edistäminen ja jäsenhankinnan tukeminen vahvistavat merkittävästi kumppanien toimintakykyä, aktiivisuutta ja laajentumista. Tulosesimerkit osoittavat, että ohjelma **vahvistaa kumppaneiden osaamiskapasiteettia** useilla eri tavoilla, määrällisesti ja laadullisesti. Kattava ja vahvistunut kumppaniverkosto kykenee poliittisen toimintatilan vallitessa tuottamaan vahvistumisen johdosta hyvin merkittäviä **yhteiskunnallisia muutoksia**, jotka edistävät miljoonien työntekijöiden oikeuksien toteutumista sekä työehtojen ja työolosuhteiden parantumista.

Arviolta useiden miljoonien työntekijöiden työelämän oikeudet vahvistuivat SASKin kohde-
maissa. Kaikkiaan **sopimus- ja vaikuttamistoiminta lisääntyi** ja jalostui tuloksekkaammaksi ohjelmakaudella 2015–2017. Esimerkiksi vähintään **1,79 miljoonaa** kotitaloustyöntekijää liittyi sosiaaliturvan piiriin ja **2,38 miljoonaa** rakennus-, tekstiili- ja kotitaloustyöntekijää sai oikeuden liittyä sosiaaliturvan piiriin. Eri ohjelmamaissa minimipalkkojen nousu vaikutti ainakin noin **3,2 miljoonan** työntekijän tulotasoon.

SASKin ohjelmatoiminnalla pyritään viime kädessä siihen, että **kumppaniliitto pystyy itse-
näiseen sopimustoimintaan ja vaikuttamistyöhön**. Kun kumppanin toimintakyky ja koko ovat vahvistuneet riittävästi ja lisäksi oikeus edustaa työntekijöitä sekä vaikuttamiskanavat on varmistettu, kumppani on riittävän kyvykäs menestyksekkääseen sopimustoimintaan ja vaikuttamiseen. Näin saadut tulokset edistävät miljoonien työntekijöiden oikeuksien toteutumista, työehtojen ja työolosuhteiden parantumista sekä takaavat pääsyn sosiaaliturva- ja työvakuutusjärjestelmien piiriin.

Sopimustoimintaa tehdään monella tasolla: paikallisesti työpaikoilla, toimialakohtaisesti ja koko maan kattavasti. Laajinta, koko yhteiskuntaan vaikuttavaa sopimustoimintaa pääsevät ja

kykenevät toteuttamaan yleensä vain SASKin pitkäaikaisimmat kumppanit ja tyypillisesti ammattiliittojen keskusjärjestöt. Niiden saavuttamat miljoonia työntekijöitä koskevat kansalliset sopimukset luovat erittäin kestäviä positiivisia ja pitkäaikaisia tuloksia, erityisesti jos parannukset kirjataan lakeihin. Saavutetut parannukset sosiaali- ja talouspolitiikkoihin **luovat hyvinvointia hyvin laajasti yhteiskunnissa**, ei vain työntekijöille. Samalla esimerkiksi työmarkkinarauha ja työmarkkinoiden ennustettavuus vahvistuvat.

SASKin viestintä keskittyi ohjelmakaudella laajentamaan ja kehittämään **vapaaehtoisverkostoaan** (globaalikasvatus) ja syventämään yhteistyötä sen kanssa. Verkosto on **osoittanut tehokkaaksi tavaksi levittää viestiä maailman köyhiä työntekijöitä tukevan kehitysyhteistyön tärkeydestä** SASKin pienentyneistä viestintäresursseista huolimatta.

Lisäksi viestintä kehitti ohjelmasta tiedottamista erityisesti **tuloksellisuuden osalta**. Se on edellyttänyt huomattavia muutoksia sisäisiin toimintatapoihin, esimerkiksi uusia prosesseja ja laaja sisäisen viestinnän uudistus. Kehitysviestintä ja kampanjat onnistuttiin sitomaan temaatteisesti paremmin ohjelmaan, mikä tekee viestinnästä kaikkiaan koherentimpaa. Kaikesta huolimatta SASKin tunnettuuden eteen pitää vielä tehdä paljon töitä.

Sisällys

1.	Johdanto.....	1
2.	Ohjelma ja sen komponentit.....	2
3.	Ohjelman toteutus 2017.....	4
3.1	Yleiskatsaus.....	4
3.2	Keskeiset tulokset vuonna 2017.....	5
3.2.1	Liitot ovat vahvoja.....	5
3.2.2	Liitot kykenevät valvomaan jäsentensä etuja.....	5
3.2.3	Kumppanit edistävät työtätekevän väestön toimeentuloa ja oikeuksia.....	7
3.2.4	Viestintä.....	7
4.	Ohjelman toteutus 2015–2017.....	7
4.1	Yleiskatsaus.....	9
4.2	Kansainvälisen ohjelmatoiminnan tavoitekohtaisia tuloksia.....	10
4.2.1	Tavoite 1: Liitot ovat vahvoja.....	10
4.2.2	Tavoite 2: Liitot kykenevät valvomaan jäsentensä etuja.....	12
4.2.3	Tavoite 3: Kumppanijärjestöt pystyvät edistämään työtätekevän väestön toimeentuloa ja oikeuksia.....	14
4.3	Kansainvälisen ohjelmatoiminnan toimialakohtaisia tuloksia.....	15
4.3.1	Teollisuus.....	15
4.3.2	Rakennusala.....	16
4.3.3	Kuljetusala.....	17
4.3.4	Julkiset palvelut.....	19
4.3.5	Yksityiset palvelut.....	21
4.3.6	Ei-toimialakohtainen työ: keskusjärjestöt ja tutkimustyö.....	23
4.4	Suomen kehityspoliittisen ohjelman läpileikkaavat tavoitteet.....	25
4.5	Tuloksellisuuden ja tulosten kestävyuden arviointia.....	27
4.6	Viestintää, globaalikasvatusta ja vaikuttamistyötä koskevat tulokset.....	29
4.6.1	Julkaisut ja aineistotuotanto.....	30
4.6.2	Globaalikasvatus ja vapaaehtoistoiminta.....	31
4.6.3	Tapahtumat, kampanjointi ja vaikuttaminen.....	31
4.6.4	Viestinnän tuloksellisuus ja vaikuttavuus.....	32
4.7	Hallinto, seuranta ja arviointijärjestelmät ja niiden kehitys.....	33
4.7.1	Hallinto ja henkilöstö.....	33
4.7.2	Toiminnan tarkastukset ja sisäinen valvonta.....	33
4.7.3	Toiminta verkostoissa.....	34
4.7.4	Ohjelma- ja hankehallinto.....	35
4.8	Kohdatut haasteet ja opitut asiat.....	36
4.8.1	Haasteet.....	36
4.8.2	Opitut asiat.....	37

4.9	Talous.....	40
5.	Tuenkäyttömuutoksella ohjelmakaudelta 2012–2014 toteutettavan suunnitelman toiminnan tulokset ja talous.....	41
6.	Lopuksi	42

Liitteet

- Liite 1: Vuosiraportti 2017
- Liite 2: Tilinpäätös 2017
- Liite 3: Tilintarkastuskertomus 2017
- Liite 4: Ohjelman talousraportti 2017
- Liite 5: Ohjelman tarkastuskertomus 2017
- Liite 6: Tarkastusmuistio 2017
- Liite 7: Mediaseurantaraportti 2015
- Liite 8: Mediaseurantaraportti 2016
- Liite 9: Mediaseurantaraportti 2017
- Liite 10: Työmaana maailma -lehden lukijakysely 2016
- Liite 11: Tunnettuus- ja mielipidekysely SASKista 2015
- Liite 12: Tunnettuus- ja mielipidekysely SASKista 2018

30.8.2018

1. Johdanto

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK on työntekijöiden oikeuksiin keskittyvä kehitysyhteistyöjärjestö. SASKin jäseniä ovat suomalaiset ay-järjestöt: kaksi keskusjärjestöä sekä yhteensä 34 ammattiliittoa. SASK pyrkii pitkäjänteisellä **toiminnallaan vahvistamaan työntekijöiden edunvalvojina toimivien ammattiliittojen toimintakykyä globaalissa etelässä, jotta niiden kyky valvoa työntekijöiden oikeuksia ja etuja paranisi**. Näin toimiesseen ammattiliitot edistävät oikeudenmukaisempaa yhteiskuntakehitystä.

SASKin näkemyksen mukaan **kestävin tapa vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta maailmassa on ihmisarvoinen työ, josta maksetaan elämiseen riittävää palkkaa**. Työtä tekevien ihmisten köyhyyttä vähennetään kestävästi työehtosopimuksilla ja yhteiskuntapolitiikalla, jonka tuloksena he saavat osuutensa kansakunnan kehityksestä, talouskasvusta ja vauraudesta. Eriarvoisuus vähenee myös edistämällä työntekijöiden osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnaltaan sekä lisäämällä kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia.

Ihmisarvoisen työelämän varmistamiseksi globaaliin etelään tarvitaan ammattiliittoja, jotka pystyvät vaikuttamaan työntekijöiden oloihin. Osaamista kasvattaneet vahvat liitot pystyvät osallistumaan työelämän neuvotteluprosesseihin ja muun muassa vastuullista yritystoimintaa koskevien linjausten valmisteluun. Suomalaisen ja pohjoismaisen työelämän yhdessä sovitut pelisäännöt antavat kehittyvien maiden kumppaneille tärkeän vertailukohtaan. Suomalaisilla ammattiliitoilla on runsaasti kokemusta järjestörajat ja erilaiset taustat ylittävästä keskinäisestä yhteistyöstä, jonka ansiosta ay-liike on pystynyt osallistumaan yhteiskunnan rakentamiseen ja merkittävienkin yhteiskunnallisten uudistusten valmisteluun.

SASK suomalaisine jäsenjärjestöineen pystyy tuomaan kumppanijärjestöilleen asiantuntevasta pitkäjänteisestä neuvottelutoiminnasta ja yhdessä sopimisen kulttuurista, joissa suomalainen ja pohjoismainen osaaminen on maailman parasta. Toimivasta yhteistyöstä hyötyvät sekä työntekijät että työnantajat. Lisäksi SASKin toiminta vahvistaa ammattiliittoja globaalien etelän kansalaisyhteiskuntien toimijoina.

SASK toimii maissa, joissa köyhien työntekijöiden tietoisuus oikeuksistaan on erittäin heikkoa ja puutteellista. Erityisen haavoittuvia työntekijäryhmiä ovat kotiapulaiset, siirtotyöläiset sekä ulkoistetut ja epäviralliset työntekijät. SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa mukana olevien ammattiliittojen perustyötä on työtä tekevien ihmisten valistaminen työelämä- ja ay-oikeuksista. Ammattiliitot antavat myös tukea ja neuvoja oikeudellisissa asioissa, esimerkiksi selvennyksestä työsopimuksen laillisista vaatimuksista, työoikeuksien loukkauksista tai miten liitytään työvakuutuksen, eläke- tai sosiaaliturvan piiriin. Ammattiliitot neuvottelevat myös työehtosopimuksia, jotka takaavat usein lainsäädäntöä paremmat työntekemisen ehdot.

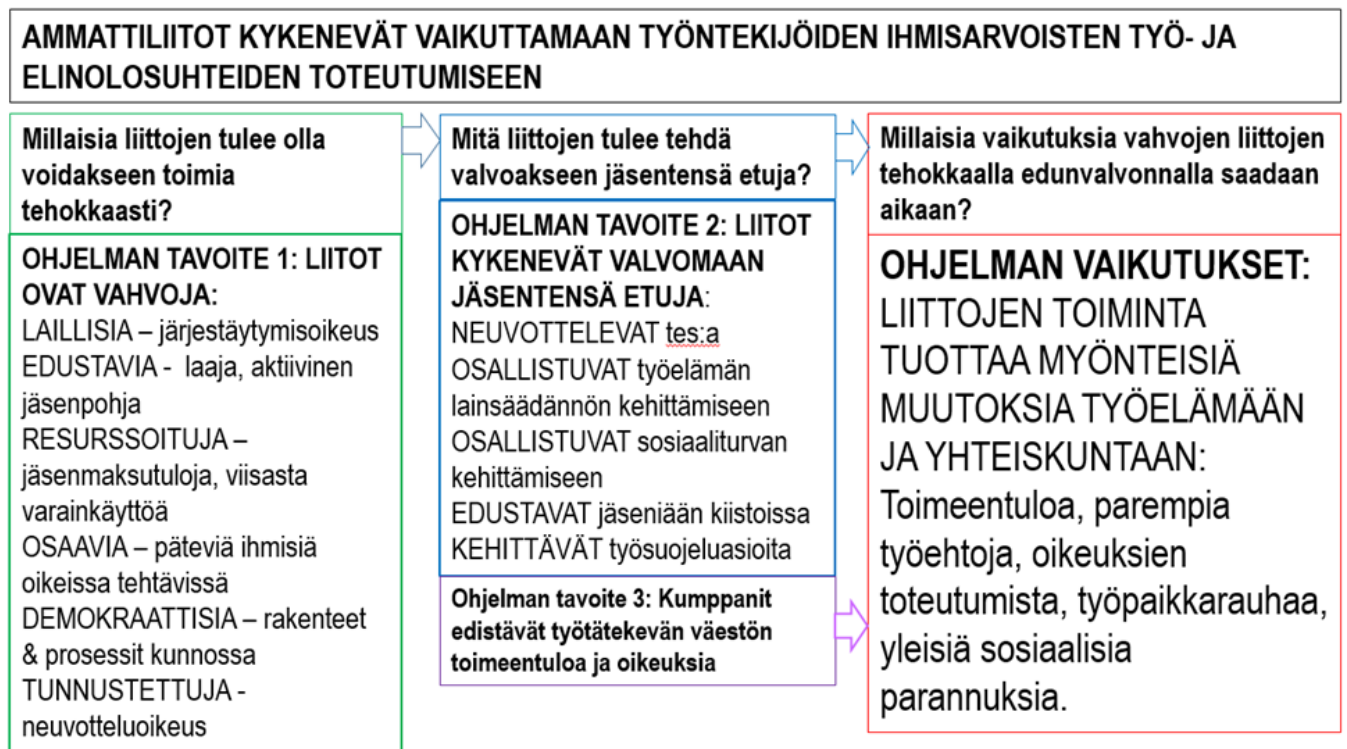
Tämä raportti käsittelee SASKin vuosien 2015–2017 ohjelmatoiminnan kokoa, tuotoksia, saavutettuja tuloksia, tulosten kestävyyttä, vaikuttavuutta, kohdattuja haasteita ja opittuja asioita. Lisäksi vuoden 2017 keskeiset tulokset esitellään ennen ohjelmakauden 2015–2017 osiota. Vuoden 2017 raportti on kokonaisuudessaan liitteenä 1.

30.8.2018

2. Ohjelma ja sen komponentit

Ohjelma hyväksyttiin ulkoministeriössä 19.12.2014, jolloin voimassa olivat seuraavat kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä ohjaavat asiakirjat: Kehityspoliittinen ohjelma (v. 2012) ja Kehityspoliittinen kansalaisyhteiskuntalinjaus (v. 2010). Kehityspoliittinen ohjelma päivitettiin vuonna 2016 ja kansalaisyhteiskuntalinjaus 2017.

SASKin ohjelmallinen kehitystavoite ohjelmakaudella 2015–2017 on, että ammattiliitot kykenevät vaikuttamaan työntekijöiden ihmisarvoisten työ- ja elinolosuhteiden toteutumiseen (kuvio 1). Tavoitteen toteutumisen perusedellytys on ammatillisen järjestäytymisoikeuden toteutuminen, joka on samalla SASKin toiminnan kulmakivi. Kehitystavoitteeseen pyritään kolmen toisiinsa tiiviisti liittyvän toiminnallisen ohjelmatavoitteen ja niiden alatavoitteiden kautta:

Kuvio 1. SASKin kehitysyhteistyöohjelman 2015–2017 tavoitteet ja vaikutusketju

Lisäksi SASK huomioi ohjelmassaan erityisesti seuraavat **työmarkkinoita muokkaavat trendit**:

A) Prekaari työ

Virallisen talouden pitkät ja ulkoistetut tuotantoketjut sekä vuokratyöjärjestelmät hämärtävät työsuhteen vastuita. Ne vaikeuttavat oikeuksien valvomista ja heikentävät työsuhteturvaa. Lisäksi ne lisäävät tuloköyhyyttä ja heikentävät oikeuksien toteutumista. Siksi järjestäytyminen ja edunvalvonta vaikeutuvat. Ilmiö vaikuttaa erityisesti naisten ja nuorten työelämään. Ohjelmakaudella kiinnitetään erityistä huomiota ihmisarvoisten työ- ja elinolojen takaaminen prekarisoituvassa työelämässä.

30.8.2018

B) Siirtotyöläisyys

Globalisaatioon liittyvä tuotannon ja työn lisääntynyt liikkuvuus tarjoaa mahdollisuuksia, mutta samalla se vaikuttaa kielteisesti työntekijöiden työ- ja elinolosuhteisiin sekä oikeuksien toteutumiseen. YK:n mukaan noin miljardi ihmistä eli 20–30 % maailman työväestöstä on joutunut muuttamaan työn perässä joko kotimaansa sisällä tai maasta toiseen. Siirtotyöläisten työehdot ovat usein kansallista tasoa heikommät, heidän järjestäytymisoikeuttaan rajoitetaan ja oikeuksien valvominen on vaikeaa. Siirtotyöläisten työoikeuksien toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota ohjelmakauden aikana.

C) Monikansalliset yhtiöt työehtojen määrittäjinä

Monikansalliset yhtiöt hallitsevat yhä suurempaa osaa monien teollisuudenalojen työstä. Ne määrittävät usein kokonsa ja strategisen asemansa kautta myös yleistä työmarkkina- ja työehtotilannetta kansallisesti sekä ohjaavat palkkakehitystä. Lisäksi ne hyödyntävät alihankintaketjuja ja vuokratyömarkkinoita ja vaikuttavat siten työelämän valta- ja vastuusuhteiden muutoksiin. Tämän dynamiikan ymmärtäminen on tärkeää toimivan edunvalvonnan kehittämisen kannalta.

SASKin kehitysyhteistyöohjelman **läpileikkaavat teemat** ovat:

- 1) Naiset osallistuvat vapaasti ja aktiivisesti ammattiyhdistystoimintaan sekä liittojen johto- ja päätöksentekokoelimiin.
- 2) Nuorten asema työelämässä ja ay-liikkeessä vahvistuu.

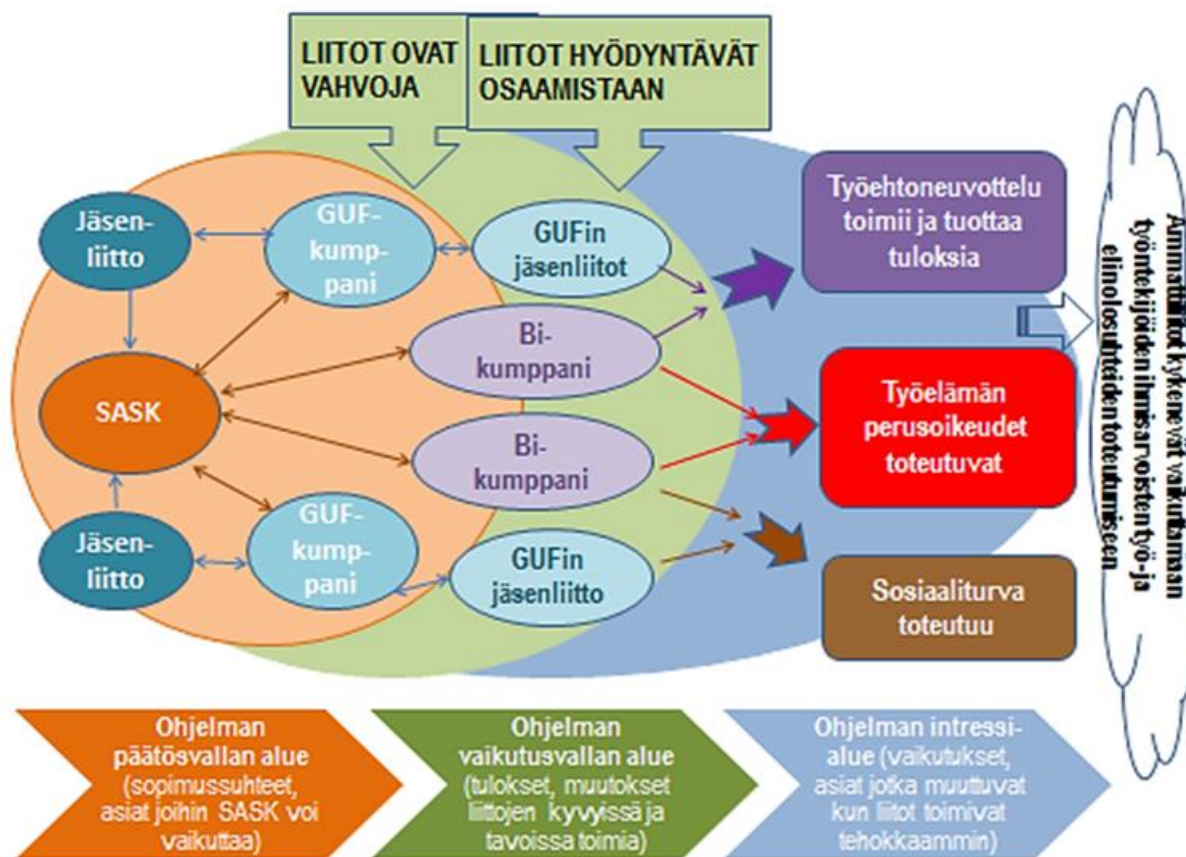
Tavoitteet ja niiden sisältö on tarkemmin esitelty SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa. Ohjelmaston indikaattorit käyvät ilmi tulosten esittelyssä luvussa 4.

SASKin lähestymistapa asioihin on **toimijaperustainen muutosteoria** (kuvio 2). SASK hakee muutosta ja tuloksia ensisijaisesti niiden ammattiliittojen ja muiden järjestöjen toiminnassa ja toimintakyvyssä, jotka ovat mukana ohjelmatoiminnassamme. SASKin kehitysyhteistyöohjelman *päätoisvallan alue* kattaa sopimukselliset kumppanuussuhteet, yhteistyön toteuttamisen suunnitelmien mukaisesti sekä toiminnasta syntyvät suorat tuotokset.

Vastaavasti SASKin kehitysyhteistyöohjelman *vaikutusvallan alue* on ensisijaisesti järjestön kumppaneiden toimialaa. Kumppanijärjestöissä syntyvät ohjelman tulokset. Tuloksiin vaikuttavat paitsi toimintojen tuotokset myös hankkeissa mukana olevien järjestöjen päätökset siitä, miten he tuotoksia hyödyntävät. Erityistä huomioita SASK kiinnittää ohjelmansa seurannassa toimintaympäristön muutoksiin, rajoituksiin taikka poliittisen tilan laajentumiseen tai supistumiseen. Ne muokkaavat kumppaniliittojen toimintamahdollisuuksia suuresti ja vaikuttavat näin joko positiivisesti tai negatiivisesti tulosten syntymiseen. SASKin rooli on tukea ja vahvistaa tulosten syntyä, mutta päävastuu niiden saavuttamisesta on kumppaneilla.

Kehitysyhteistyöohjelman *intressialue* on suorien ja epäsuorien vaikutusten alue, jossa hankkeiden tulokset eri maissa vaikuttavat pitkäkestoisempiin prosesseihin ja myötävaikuttavat yhteiskunnallisten muutosten syntyyn. Toimintaympäristön vaikutus on tällä tasolla erittäin suuri, ja kehitysyhteistyöohjelman osuuden osoittaminen muutoksen syntyyn on kontekstista riippuen usein hyvin haastavaa.

30.8.2018

Kuvio 2. Toimijapohjainen muutosteoria SASKin ohjelman perustana

3. Ohjelman toteutus 2017

3.1 Yleiskatsaus

Vuosi 2017 oli SASKin kehitysyhteistyöohjelman 2015–2017 viimeinen toteutusvuosi. Henkilöstövähennyksillä ja lomautuksilla oli negatiivisia vaikutuksia kehitysyhteistyöohjelman toteuttamiseen. Se aiheutti viivästyksiä etenkin hankkeiden seurantaan, eikä kaikille kumppaneille pystytty tarjoamaan riittävää tukea suunniteltujen toimintojen toteuttamiseen tai toimintojen alasajoon. Myös viestinnän tuloksissa leikkaukset näkyivät selvästi. Ulkoministeriölle 31.10.2016 toimitetun täsmennetyn tuenkäyttösuunnitelman mukaisesti kehitysyhteistyöohjelmassa oli tarkoitus toteuttaa **47 hanketta, arviointia tai selvitystä**. Ohjelmaan oli suunniteltu käytettävän yhteensä 4 276 252 euroa.

Vuoden 2017 raportti sisältää yhteensä **49 hanketta**. Varsinaisten hankkeiden lisäksi valmistui yksi tutkimus, joka toteutettiin käyttämättä jääneellä ohjelmatuella edelliseltä rahoituskaudelta (ks. luku 5) sekä yksi seurantatutkimushanke, jonka valmistuminen lykkääntyi edelliseltä vuodelta. Ohjelman toteutuneet kulut olivat 4 496 148 euroa eli toteutusaste oli **105 %**.

Hanketoiminnasta 81 % kohdentui yhdeksään pääkohdemaan. Ohjelmakauden alussa pääkohdemaita oli vielä 15.

30.8.2018

Ohjelman toimialat suuruusjärjestyksessä olivat teollisuus, julkiset palvelut, rakennus- ja puutoimiala, yksityiset palvelut, kotitalousala sekä kuljetusalat. Lisäksi omaksi toimialakseen lasketaan ei-toimialakohtainen työ eli ammattiliittojen keskusjärjestöjen kanssa tehty työ sekä erilaiset koulutus- ja tutkimushankkeet, jotka hyödyttävät eri alojen ammattiliittoja.

Vuonna 2017 SASKin **kehitysyhteistyöohjelmassa toteutettiin yhteensä 1 767** toimintoa **16** maassa. Niihin osallistui aktiivisesti **yli 113 888** henkilöä, joista **39 % oli naisia**. Toimintojen **toteuma-aste on 115 %** suunnitellusta, mitä voidaan pitää erittäin hyvänä tasona ja osoituksena kumppaneiden kustannustehokkaasta toimintatavasta. Seuraavassa luvussa on esitelty vuoden 2017 keskeisimmät tulokset.

3.2 Keskeiset tulokset vuonna 2017

3.2.1 Liitot ovat vahvoja

SASKin tukemien liittojen jäsenmäärät kasvoivat: Kumppaniliitot hankkivat **yli 102 000** uutta jäsentä (**tavoite oli 67 957**). Merkittävintä jäsenmäärien kasvu oli rakennus- ja puualalla (40 215), yksityisissä palveluissa (30 361) ja teollisuudessa (28 628). Liittojen edustuksellisuus vahvistui etenkin teollisuudessa ja yksityisillä palvelualoilla, joissa perustettiin **236** uutta liittoa. Myös kotitalousalalla liitot tavoittavat yhä suuremman joukon työntekijöitä. Viiden hankkeen piirissä viidessä maassa on nyt arviolta **50 000** järjestäytynyttä kotitaloustyöntekijää, ja potentiaali on noin 13 miljoona työntekijää. Kotitalouksien työntekijät ovat pääasiassa naisia, jotka työskentelevät epävirallisilla työmarkkinoilla hyvin haavoittuvassa asemassa vailla oikeuksia ja turvaa. Tästä syystä kotitaloustyöntekijöiden saaminen mukaan ay-toimintaan ja lainsäädännön piiriin on suuri edistysaskel.

Uusia ammattiliittoja perustettiin tai työpaikkoja liittyi mukaan olemassa oleviin liittoihin yhteensä **270**. Pelkästään teollisuudessa luku oli 139 ja yksityisillä palvelualoilla 97.

Liittojen aktiivien osaaminen vahvistui. Lähes **15 000** työntekijää ja liittoaktiivia osallistui SASKin kumppaniliittojen järjestämiin koulutuksiin. Lisäksi tiedotus- ja mobilisointikampanjoihin tai tutkimustoimintaan osallistui lähes **78 000** ihmistä, jotka vahvistivat tietoisuutta oikeuksistaan.

Hankkeiden tuloksena saatiin **2 367** koulutettua toimitsijaa liittoihin, **773** koulutettua ay-johtajaa ja **7 916** koulutettua ruohonjuuritason aktiivia. Koulutus on usein ehdoton edellytys sille, että nämä ihmiset pystyvät tehokkaasti edistämään työntekijöiden oikeuksia työpaikoilla tai laajemmin yhteiskunnassa. Osalla on hyvin heikko pohjakoulutus eikä välttämättä valmiuksia yhteiskunnalliseen toimintaan.

3.2.2 Liitot kykenevät valvomaan jäsentensä etuja

Liittojen **edunvalvontakapasiteetti vahvistui** monien SASKin tukemien toimien ansiosta. Niitä olivat muun muassa työelämän oikeuksista kertovat tiedotuskampanjat, työlainsäädännön muutosprosessien ja työntekijöiden oikeuksia tukevan politiikan edistäminen sekä liittojen työehtosopimusneuvottelu- ja fuusioprosessien tukeminen.

Positiivista oli **naisten aktiivinen osallistuminen koulutuksiin ja vaikuttamistyöhön**. Johdatuskoulutuksiin osallistuneista **38 % oli naisia**. Myös ay-oikeuskoulutuksissa naisten osuus

30.8.2018

oli merkittävä: **55 %** osallistujista oli naisia. Naisten osallistuminen ohjelmatoimintaan yleisesti oli **39 %**. Lisäksi naisten yhteiskunnallinen asema vahvistui erityisesti kotitalousalalla.

SASKin tukemat liitot solmivat **227 uutta työehtosopimusta ja onnistuivat parantamaan 85:n olemassa olevan työehtosopimuksen sisältöjä**. Sopimustoiminta kehittyi merkittävästi vuonna 2017. Sopimukset paransivat arviolta ainakin kymmenien tuhansien työntekijöiden oikeudellista asemaa, työoloja ja hyvinvointia. Teollisuudessa kumppaniliitot neuvottelivat peräti 142 uutta työehtosopimusta ja yksityisissä palveluissa 47 sopimusta.

Latinalaisessa Amerikassa kuljetusalan liitot onnistuivat neuvottelemaan erään monikansallisen yrityksen kanssa työehtosopimuksen, joka kattaa sen työntekijät useassa maassa. Nämä muutokset tuovat konkreettisia parannuksia mm. palkkatasa-arvoon, ylityökorvauksiin ja äitiysvapaisiin.

Afrikassa rakennusalan ammattiliitot jatkoivat onnistuneesti neuvotteluja kiinalaisten monikansallisten rakennusyriyten kanssa uusista työehtosopimuksista. Sopimukset parantavat työmaiden työturvallisuutta sekä takaavat työntekijöille järjestäytymisvapauden ja neuvottelu-oikeudet sekä lisäävät sosiaaliturvaa.

Myanmarissa ja Nepalissa minimipalkkoihin neuvoteltiin parannuksia, jotka hyödyttävät arviolta jopa 2–4 miljoonaa työntekijää. Liittojen sopimustoiminnan seurauksena työsuojelu (eli työterveyteen ja -turvallisuuteen liittyvät asiat) parani rakennus- ja elintarvikealoilla, kun työsuojeluvaltuutettuja ja työsuojelutoimikuntia perustettiin 140 työpaikalle. Työelämän kiistojen ratkaiseminen edistyi kolmen hankkeen tuloksena.

Ammattiliittojen tekemä yhteistyö tehostui edelleen liittojen välisen yhteistoiminnan (31 tapausta) lisääntymisen myötä. Hyvä esimerkki yhteistyön kehitymisestä ja sen seurauksena syntyneistä tuloksista on Nepalín keskusjärjestöjen ja toimialaliittojen tuloksekas vaikuttamistyö työlainsäädännön ja sosiaaliturvajärjestelmien valmistelussa.

Myös **Filippiineillä** laaja liittoyhteistyö johti merkittävään yhteiskunnalliseen tulokseen, kun julkisen alan järjestäytymis- ja neuvottelu-oikeutta koskeva ILO:n sopimus ratifioitiin maan se-
naatissa. Sopimuksen turvin valtion ja kuntien noin **2,3 miljoonaa** työntekijää saanevat oikeuden neuvotella työehdoistaan ensimmäistä kertaa, kun sopimusteksti viedään kansalliseen lainsäädäntöön. Filippiinit oli ensimmäinen Aasian maa, joka ratifioi sopimuksen, joten se voi toimia merkittävänä päänavaajana. Laaja liittojen koalitio onnistui Filippiineillä myös viemään eteenpäin tiukempaa normistoa epätyypillisten työsuhteiden rajoittamiseksi.

SASKin ohjelmassa mukana olevat liitot **osallistuivat yhteensä yhdeksään lainvalmistelu-prosessiin** työntekijöiden kannalta tärkeissä asioissa. Ne saivat aikaan eri maissa useita työntekijän asemaa ja toimeentuloa parantavia muutoksia kansalliseen työlainsäädäntöön. **Nepalissa** ay-liike onnistui sisällyttämään uuteen lainsäädäntöön useita työntekijöiden asemaa parantavia asioita, kuten äitiysvapaan pidennys (ennen 52 päivää ja nyt 98), eläketurva, palkallinen sairausloma, työvakuutus ja jopa työttömyyskorvausjärjestelmä. **Myanmarissa** liitot edistivät sosiaaliturvasäädösten selventämistä, minkä seurauksena sosiaaliturvan piiriin pääsee jopa puoli miljoonaa uutta työntekijää.

SASKin kumppaniliitot tekivät hankkeiden tuella merkittävää **vaikuttamistyötä** myös kolmi-kantaisissa työryhmissä ja monikansallisten yritysten liittoverkostoissa sekä vaikuttivat kansallisen tason päättäjiin. Onnistumisia saatiin erityisesti yksityisellä palvelusektorilla Kolumbiassa (kotiapulaisten oikeudet) sekä minimipalkkalainsäädännössä Nepalissa ja Myanmarissa.

30.8.2018

Siirtotyöläisten oikeuksien edistämistä jatkettiin Intiassa ja Nepalissa. Työ epätyypillisten työsuhteiden vähentämiseksi edistyi Filippiineillä.

3.2.3 Kumppanit edistävät työtätekevän väestön toimeentuloa ja oikeuksia

Työntekijöiden elinolosuhteet paranivat elinkeinojen kehittämisen myötä. SASKin hanketyön tuloksena **1 112** ihmistä kykeni aloittamaan pienyritystoiminnan, liittymään osuuskuntaan tai parantamaan toimeentuloaan uusien tulonlähteiden myötä. Yli **485** uutta ihmistä sai mahdollisuuden käyttää liittojen tarjoamia sosiaalisia palveluita tai osallistua ammatilliseen koulutukseen.

Lapsityö väheni ja lasten oikeudet paranivat. SASKin hanketyön tuloksena **437 lasta**, jotka muuten olisivat joutuneet töihin, pääsi väliaikaiseen kouluun ja 67 lasta siirtyi valtion ylläpitämiin peruskouluihin. Intian kivilouhinta-alueilla sekä Intian ja Nepalilaisilla tiilitehdasalueilla kumppaniliitot tekivät myös vaikuttamistyötä lapsityöväpöiden vöhykkeiden puolesta. Yhteensä **121 tehdasta ja seitsemän kylää sitoutui lapsityökieltoon**. Näillä lapsityöväpöillä vöhykkeillä on positiivinen vaikutus tuhansien lasten elämään. Kiellon noudattamista seurataan.

Erilaisia tutkimuksia ja selvityksiä tehtiin yhteensä 60. Niiden aiheita olivat muun muassa työehtosopimukset, työntekijöiden oikeuksien toteutuminen monikansallisissa yhtiöissä, minimipalkkakäytännöt yritystasolla sekä eri toimialojen työolosuhte- ja järjestäytymistilanne. Liitot hyödynsivät selvitysten tuloksia kansallisissa minimipalkkaneuvotteluissa, omissa työehtosopimusneuvotteluissaan, yhteiskuntapoliittisen vaikuttamistyön strategisoimisessa sekä hanketoiminnan painotusten täsmentämisessä.

3.2.4 Viestintä

Viestinnässä korostui vuonna 2017 näkyvyyden tuominen kotiapulaisten heikolle asemalle maailmassa ja SASKin työlle heidän oikeuksiensa ja asemansa parantamiseksi. Suomessa käynnistettiin kotiorjat-kampanja. Lisäksi käynnistettiin vaikuttamistyön suunnittelu ja koordinaointi SASKin jäsenten ja muutamien muiden järjestöjen kanssa yhteistyössä.

Vuoden aikana tekeillä oli monta uudistusta: Työmaana maailma -lehden konsepti ja ulkoasu uusittiin, laaja sisäisen viestinnän uudistus saatettiin päätökseen ja verkkosivujen uudistus käynnistettiin.

4. Ohjelman toteutus 2015–2017

Ohjelmakaudella 2015–2017 toteutettiin yhteensä **86 hanketta**. Luku sisältää perinteisiä hankkeita, pilotointeja, tutkimuksia, evaluaatioita ja temaattisia koulutuksia.

Hankkeiden toiminnot on jaoteltu neljään kategoriaan: 1) liittojen vahvistaminen, 2) edunvalvonnan vahvistaminen, 3) tutkimus ja 4) hankehallinto.

30.8.2018

Saavutettuja tuloksia seurataan SASKin kehitysyhteistyöohjelmassa asetettujen tavoitteiden ja niille asetettujen ohjelman indikaattorien² avulla. Pelkät ohjelmatason indikaattorit eivät kuitenkaan anna riittävän kattavaa kuvaa SASKin työn tuloksellisuudesta, joten tuloksia tarkastellaan alempana myös toimialakohtaisesti. Lisäksi tuloksia on lisätty siltä osin, jos ohjelmaindikaattorit eivät niitä suoraan kerro. Hankkeiden tavoitteenasetteluun on kiinnitetty huomiota ohjelmakauden aikana, ja hankkeiden tavoitteet ovat olleet paremmin linjassa ohjelman tavoitteiden kanssa. Useimmissa SASKin hankkeissa on määritelty sekä ensisijainen että toissijainen tavoite, vaikka useimmiten kohdemaiden ammattiliitoissa järjestöllinen vahvistuminen ja edunvalvonta kulkevat käsi kädessä

Vuosina 2015–2017 SASKin ohjelma toteutui suunnitelmiin verrattuna hyvin. Toimintojen toteutusaste oli hyvä **95 %**, osallistujien määrä oli korkea **126 %** suunnitelmiin verrattuna ja naisten osallistumisaste oli **37 %**. Budjetin käyttöaste toimintojen osalta oli **94 %**, hankkeiden toimintoihin käytettiin **80 %** ja toimintojen koordinointiin sekä hankehallintoon **20 %**, jotka ovat myös suunnitelmien mukaisia lukuja.

Taulukosta 1 nähdään kehitysyhteistyöohjelman toimintojen jakautuminen eri kategorioihin. Liittojen vahvistamista toteutettiin yhteensä **4 194** toiminnolla (**66 %** toiminnoista), joihin osallistui **231 131** työntekijää. Edunvalvonnan vahvistamiseksi toteutettiin **1 089** toimintoa (**17 %**), joihin osallistui **205 537** työntekijää. Tutkimustoimintaa edistettiin **241** toiminnolla (**4 %**), joihin osallistui **4 467** ihmistä. Hankehallinnossa toteutettiin **840** toimintoa (**13 %**), joihin osallistui **9 204** ihmistä. Kokonaisuudessaan toiminnot toteutettiin suunnitelmien mukaan, toteutusasteet eri toimintokategorioissa vaihtelivat **115 %:n** ja **90 %:n** välillä.

Taulukko 1. Toimintojen jakautuminen eri kategorioihin

Ohjelman toimintokategoriat	Toimintojen lukumäärä	% Osuus kaikista toiminnoista	Toimintoihin osallistujien lukumäärä	% Osuus kaikista osallistujista	Naisten % osuus osallistujista	Toteutusaste
Liittojen vahvistaminen	4 194	66	231 131	51	37	90
Edunvalvonnan vahvistaminen	1 089	17	205 537	46	35	115
Tutkimus	241	4	4 467	1	32	94
Hankehallinto	840	13	9 204	2	42	105
Yhteensä:	6 364	100	450 339	100	37	101

² 1.1.1 Jäsenlukumäärien kasvu 1.1.2 Perustetut uudet liitot 1.2.1 Koulutetut toimitsijat 1.2.2 Koulutetut johtajat

1.6.2 Kumppaneiden yhteistyöprosessit.

2.1.1 Uusien työehtosopimusten määrä 2.1.2 Työehtosopimusten piiriin kuuluvien työntekijöiden määrä 2.2.1 Liittojen tekemien lakialoitteiden määrä 2.3.1 Liittojen tekemien sosiaali- ja talousaloitteiden määrä 2.4.1 Työelämän kiistojen ratkaisujen määrä 2.5.1 työsuojeluvuoltutettujen määrä.

3.2.1 Uusia tulohankkimiskeinoja käyttöön ottaneet työntekijät 3.3.2 Hankkeen tuottamista palveluista hyötäneet ihmiset.

30.8.2018

4.1 Yleiskatsaus

SASK tuki 2015–2017 ammattiliittojen demokratiatyötä³ systemaattisesti **yhdeksässä** päämaassa, eli Mosambikissa, Kolumbiassa, Nepalissa, Intiassa, Filippiineillä, Indonesiassa, Malawissa, Myanmarissa ja Namibiassa. Lisäksi **hanketoimintaa on ollut kaikkiaan 34 muussa maassa, joista merkittävämmiin kahdeksassa** eli Ghanassa, Sambiassa, Burkina Fasossa, Ecuadorissa, El Salvadorissa, Guatemalassa, Nicaraguassa ja Perussa.

Taulukko 2. Tärkeimmät toimintamaat 2015-2017

Maa	2015-2017 EUR	% Osuus	Hankemäärä (maakohtaiset ja alueelliset)
Mosambik	1 403 317	16 %	10
Kolumbia	935 052	11 %	12
Filippiinit	730 697	8 %	11
Intia	709 756	8 %	9
Nepal	657 203	7 %	8
Indonesia	599 721	7 %	7
Namibia	482 858	5 %	5
Malawi	219 994	2 %	1
Myanmar	193 778	2 %	3
Ghana	506 590	6 %	8
Ecuador	302 806	3 %	6
Peru	142 902	2 %	6
El Salvador	138 380	2 %	5
Sambia	121 965	1 %	3
Nicaragua	115 542	1 %	4
Burkina Faso	103 527	1 %	5
Guatemala	57 147	1 %	4
Tärkeimmät toimintamaat	7 421 235	84 %	
Muut maat (26 kpl)	1 240 093	14 %	
Ei maakohtainen toiminta	172 554	2 %	
Yhteensä	8 833 882	100 %	

Työelämän demokratisoitumista edistävät SASKin kumppaniliitot toteuttivat yhteensä **6 364** toimintoa ja saivat toiminnan tuloksena **370 529** uutta jäsentä. Tämän seurauksena työelämän oikeustietoisuus vahvistui ainakin **450 339** ihmisellä, joista naisia oli **37 prosenttia**.

³ SASK tukee kumppaneita strategisessa suunnittelussa, tarjoamalla kansainvälisiä kontakteja ja vaihtoehtoisia toimintamalleja, mahdollistamalla ammatillisten resurssien ja informaation vaihtoa ja välittämällä taloudellista tukea. SASK tekee yhteistyötä ainoastaan demokraattisesti toimivien liittojen kanssa ja vahvistaa koulutuksillaan entisestään niiden kykyä toimia demokraattisesti – pyrkien erityisesti lisäämään naisten ja nuorten osallisuutta. Sen seurauksena tavallisten työntekijöiden ymmärrys demokraattisista toimintamalleista lisääntyy. He saavat rohkeutta osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja voivat hyödyntää demokraattisia käytäntöjä kaikessa toiminnassaan. Lisäksi demokraattiset liitot vahvistuvat SASKin tuella ja vievät oletettavasti toimintatilaa vähemmän demokraattisesti toimivilta organisaatioilta. SASKin toiminnassa korostetaan voimakkaasti muun muassa nollatoleranssia korruption.

30.8.2018

Koulutusohjelmasta hyötyi suoraan **52 474** ihmistä. Heistä johtamiskoulutusta sai **3 628**, joista **41 prosenttia** oli naisia.

SASKin ohjelmaa 2015–2017 on toteuttanut ja siitä on hyötynyt iso joukko kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Niihin kuuluu tutkimuslaitoksia, kansalaisjärjestöjä, paikallisia ja toimialakohtaisia ammattiliittoja ja keskusjärjestöjä sekä niiden muodostamia verkostoja ja yhteenliittymiä. Sopimuskumppaneita oli pääohjelmamaissa ja muissa hankemaissa yhteensä noin **60**. Hankkeita toteutti ja niistä hyötyi **328** kumppania. Ohjelman hankkeiden rahallinen koko kasvoi merkittävästi ohjelmakaudella noin 67 000 euron keskiarvosta noin 102 000 euroon hanketta kohti. Tämä johtui ohjelman keskittämistä pääkohdemaihin SASKin strategian mukaisesti.

4.2 Kansainvälisen ohjelmatoiminnan tavoitekohtaisia tuloksia

Seuraavissa alaluvuissa esitetään tiivistetysti hankkeiden tuloksia SASKin ohjelmatoiminnan tavoitteiden ja sen keskeisten indikaattorien mukaisesti. Tulosesimerkit osoittavat selvästi, että poliittisen toimintatilan sallissa SASKin kattava kumppaniverkosto kohdemaissa pystyy tuottamaan merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia ja tuloksia. Ne edistävät miljoonien työntekijöiden oikeuksien toteutumista, työehtojen ja työolosuhteiden parantamista sekä pääsyä esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmien piiriin. Toiminnan tulokset ovat pääosin kestäviä, ja niiden positiiviset vaikutukset jatkuvat hankkeiden päätyttyä. Tuloksista löytyy lisää esimerkkejä toimialakohtaisia tuloksia -kappaleesta 4.3.

4.2.1 Tavoite 1: Liitot ovat vahvoja

Ohjelmakaudella SASKin kumppaniliitot jatkoivat vahvistumisestaan. Ammattiliitot valistivat työntekijöitä heidän oikeuksistaan, mikä johti lopulta **370 529 työntekijän liittymiseen jäsenseksi**⁴. Tulos ylittää asetetun tavoitteen 23 prosentilla. Kumppanien vahvistuminen näkyi myös uusille työpaikoille perustettuina **liittoina**⁵, **joita syntyi ohjelmakaudella 615**. Merkittävä osa uusista liitoista perustettiin teollisuuteen ja yksityisiin palveluihin. Tulosten painoarvoa lisää se, että usein liiton perustamista työpaikalle edeltää pitkä ja vaikea rekisteröitymisprosessi ja voimakas työnantajien vastustus.

Koulutustoiminta on merkittävä osa SASKin ohjelmaa, ja siihen osallistui suoraan **yli 50 000 työntekijää**⁶, jotka saivat tyypillisesti noin 3–6 päivää koulutusta. Kuusi keskeisintä koulusteemaa olivat työelämän oikeudet, jäsenhankinta, johtaminen, työsuojelu, sopimustoiminta ja tasa-arvokoulutus. Ne kattoivat yli 85 prosenttia koulutuksen kokonaisvolyymista. Yhteensä kumppanit raportoivat kouluttaneensa yli viisi tuhatta aktiivista toimitsijoiksi järjestöihinsä. Johtajia⁷ koulutettiin yhteensä **3 628**. Heistä **1 730** kykenee koulutuksen seurauksena toimimaan täysin itsenäisesti uusissa tehtävissä.

Noin joka toisessa hankkeessa kumppanit panostivat erityisesti jäsenmaksukertymän vahvistamiseen. Se tapahtui kasvattamalla jäsenmääriä ja jäsenjärjestöjen lukumäärää sekä

⁴ Ohjelmaindikaattori 1.1.1 Jäsenlukumäärien kasvu

⁵ Ohjelmaindikaattori 1.1.2 Perustetut uudet liitot

⁶ Ohjelmaindikaattori 1.2.1 Koulutetut toimitsijat

⁷ Ohjelmaindikaattori 1.2.2 Koulutetut johtajat

30.8.2018

kehittämällä jäsenmaksujen keräämisjärjestelmiä. Panostukset vahvistavat arviolta **130–160 kumppanin** taloudellista kestävyyttä.

Kumppanit toteuttivat **212 kartoitusta ja tutkimusta** toimintansa tueksi. Ne kouluttivat uusia tutkijoita pystyäkseen lisäämään tutkimustoimintaa ja parantaakseen tutkimusten laatua sekä varmistaakseen tutkimustiedon laajemman jakamisen ja hyödyntämisen. Tutkimustoiminta mahdollistaa työelämän faktoihin perustuvan sopimustoiminnan ja strategisemmän jäsenhankinnan.

Kumppanien yhteistyö ja yhdentyminen⁸ on tärkeä edellytys niiden vahvistumiselle. Verkostoitumista ja resurssien optimointia edistettiin ohjelmakaudella **112 tapauksessa**. Tyypillisesti yhteistyön edistäminen on aikaa vievää ja hienovaraisuutta vaativaa toimintaa, mutta onnistuessaan tulokset ovat usein merkittäviä ja kestäviä. Liittojen keskinäinen ja joissain tapauksissa myös kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tuo strategisen lisäpanoksen vaikuttavuusprosesseihin.

SASK solmii kumppanuuksia ainoastaan demokraattisesti toimivien ammattiliittojen kanssa. Toiminnan demokraattisuus arvioidaan yhteistyön aloitusvaiheessa. Myöhemmin kumppanien toiminnan läpinäkyvyyttä voidaan tehostaa muun muassa johtamiskoulutuksilla, edellyttämällä yhdistystoiminnan periaatteiden toteuttamista, tukemalla tasa-arvokoulutuksia sekä kannustamalla liittoja edistämään nuorten ja naisten osallistumismahdollisuuksia. Näitä lisätoimia toteutetaan valtaosassa SASKin hankkeista.

Merkittävin SASKin liittojen vahvistamistavoitteeseen liittyvä tulos toteutui heti ohjelmakauden alussa 2015–2017 **Indonesiassa**. SASKin pitkäaikaisella tuella vahvistuneet teollisuuden ja palvelualojen kumppaniliitot vaikuttivat kansalaisjärjestöjen muodostamassa koalitiossa keskeisesti sosiaaliturvan laajentamiseen. Sosiaaliturvan piiriin saatiin **116 miljoonaa** ihmistä aikaisemman 10 miljoonan sijaan. Nyt terveydenhuolto kuuluu lähes kaikkien työntekijöiden oikeuksiin.

Vuonna 2017 **Indonesiassa** aloitettiin yhteistyö uuden haavoittuvan työntekijäryhmän eli kotitalouksien työntekijöiden kanssa. Hankkeessa kartoitettiin kotiapulaisten haasteita työelämässä, koulutettiin heistä johtajia järjestöihin sekä edistettiin kansainvälisen työjärjestön ILO:n kotitaloustyöntekijöiden oikeuksia koskevan sopimuksen ratifiointia. Indonesiassa on noin 2,5 miljoonaa kotiapulaista. Toistaiseksi he ovat epävirallista työvoimaa, joka ei nauti samoista eduista kuin muut työntekijät. Jo nyt on nähtävissä kotitaloustyöntekijöiden laajaa voimaantumista, mikä on seurausta siitä, että he sisäistävät oikeutensa työelämässä.

SASKin tutkimus- ja koulutustuen myötä kumppanit muun muassa **Mosambikissa ja Nepaalissa** pystyivät korottamaan kansallisia minimipalkkoja, mikä vahvistaa miljoonien heikoimmissa asemassa olevien työntekijöiden toimeentuloa.

Namibiassa SASKin pitkäaikainen kumppani kykeni vaikuttamistyöllään saamaan läpi uuteen kansalliseen julkisiin hankintoja säätelevään lakiin useita pykälää. Tämän seurauksena valtion rakennusurakoissa tulee noudattaa rakennusalan työehtosopimuksia. SASK on vuosia vahvistanut kumppanin kapasiteettia järjestäytymisessä ja sopimustoiminnassa.

Tulosesimerkit osoittavat, että SASKin ohjelma vahvistaa kumppaneiden kapasiteettia monin tavoin määrällisesti ja laadullisesti. Kattava ja vahvistunut kumppaniverkosto pystyy poliittisen

⁸ Ohjelmaindikaattori 1.6.2 Kumppaneiden yhteistyöprosessit

30.8.2018

toimintatilan salliessa tuottamaan merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia, jotka edistävät miljoonien työntekijöiden oikeuksien toteutumista sekä parantavat työehtoja ja -oloja.

SASKin ohjelmatoiminnan strateginen suunnittelu, koulutukset, tuki jäsenhankinnalle sekä kumppanien yhteistyön edistäminen vahvistavat merkittävästi kumppanien toimintakykyä, aktiivisuutta ja laajentumista. Toiminnan tulokset ovat pääosin kestäviä, ja niiden vaikutukset jatkuvat hankkeiden loputtua.

4.2.2 Tavoite 2: Liitot kykenevät valvomaan jäsentensä etuja

Ohjelmakaudella 2015–2017 SASKin kumppaniliitot perustivat työpaikoille yhteensä **615 uutta ammattiliittoa**. Liitot kykenivät neuvottelemaan **503 uutta sopimusta**⁹ ja parantamaan ainakin **182 olemassa olevaa työehtosopimusta**. Yhteensä työehtosopimukset parantavat arviolta **300 000–370 000 työntekijän**¹⁰ ja **heidän perheenjäsentensä elämää**. Ne tuovat parannuksia esimerkiksi työtuloihin, työsuojeluun, työ- ja lepoaikoihin. Jonkin verran raportointiin parannuksia myös ylityökorvauksiin, äitiysetuuksien tasoon, lomakorvauksiin, eläke-etuihin ja työterveyspalveluihin.

Saavutettujen sopimusten vaikuttavuutta arvioitaessa on otettava huomioon työehtosopimusten lisäksi myös muut kansallisen tason sopimukset, kuten minimipalkkasopimukset, työolosuhteiden parantamiseen, työsuojeluun ja sosiaaliturvan kattavuuteen liittyvät sopimukset sekä eläke- ja työvakuutusturvan laajentumiseen vaikuttavat sopimukset.

Ohjelmakaudella 2015–2017 SASKin tukemat kumppanit raportoivat osallistuneensa aktiivisina vaikuttajina myös **26 lainvalmisteluprosessiin**¹¹. Lisäksi kumppanit olivat aktiivisia vaikuttajia **32:ssa sosiaaliturvaan ja talouteen liittyvässä prosessissa**.¹² Niiden varsinaiset tulokset on raportoitu alempana tässä kappaleessa.

Sopimustoiminnan yksi osa-alue on työelämän riitatilanteiden ratkaiseminen. Sen toteutumisesta SASK on tukenut koulutuksin, joissa keskitytään kunkin maiden työläinsäädäntöön. Koulutusta työkiistojen ratkaisemiseen sai **1 264 aktiivista**. SASKin kumppanit kunnostautuivat ainakin **300 työriidan** sovittelussa¹³. Toiminnan seurauksena arviolta yli tuhat työntekijää päätyi saamaan oikeuksiensa mukaista kohtelua. Joissakin lainvastaisiin päätöksiin liittyvissä tapauksissa neuvotteluratkaisut johtivat korvausten maksuun, esimerkiksi jos oli laiminlyöty työturvallisuutta.

Työsuojelua, mukaan lukien naisten turvallisuutta ja lapsityön käytön lopettamista, edistettiin erityisesti noin joka kolmannessa SASKin hankkeessa, muun muassa koulutusten avulla sekä vahvistamalla työsuojelua edistäviä rakenteita ja sopimustoimintaa työpaikoilla. Työsuojelukoulutuksiin osallistui lähes **4 000 aktiivista**, ja ainakin **288 uutta työsuojeluvaltuutettua** aloitti työpaikoilla suojelutyön¹⁴. Esimerkiksi Intian Rajastanin kivilouhoksilla työsuojelu keskittyi kivipölykeuhko-sairaudesta ehkäisyyn ja toisaalta saamaan korvauksia sairastuneille. Myös lapsityöläisten käyttöä vähennettiin monilla toimilla Intian ja Nepalin tiiliteollisuudessa.

⁹ Ohjelmaindikaattori 2.1.1 Uusien työehtosopimusten määrä

¹⁰ Ohjelmaindikaattori 2.1.2 Työehtosopimusten piiriin kuuluvien työntekijöiden määrä

¹¹ Ohjelmaindikaattori 2.2.1 Liittojen tekemien lakialoitteiden määrä

¹² Ohjelmaindikaattori 2.3.1 Liittojen tekemien sosiaali- ja talousaloitteiden määrä

¹³ Ohjelmaindikaattori 2.4.1 Työelämän kiistojen ratkaisujen määrä

¹⁴ Ohjelmaindikaattori 2.5.1 työsuojeluvaltuutettujen määrä

30.8.2018

Ohjelmakauden 2015–2017 yksi merkittävimmistä tuloksista edunvalvonnan osalta syntyi **Filippiineillä**. SASKin ja sen tukemien filippiiniläisten kumppanijärjestöjen peräänantamattoman viisi vuotta kestäneen vaikuttamistyön tuloksena maan hallitus **ratifioi vuonna 2017 kansainvälisen työjärjestö ILO:n yleissopimuksen C-151**. Sopimus koskee julkisen alan työntekijöiden järjestäytymis- ja neuvotteluoikeutta. Sen myötä julkisen sektorin työntekijät, joita on arviolta **2,3 miljoonaa, ovat saamassa oikeudet järjestäytyä ja neuvotella omista työehdoistaan**. Aiemmin heillä ei ole ollut pääsyä neuvotteluihin. Filippiinit oli ensimmäinen Aasian maa, joka ratifioi sopimuksen. Filippiineillä julkisen sektorin työntekijöistä vain 10 prosenttia on ollut työehtosopimuksien piirissä. Sopimuksen myötä alaa vaivaaviin ongelmiin kuten toimeentulon vaarantaviin työsuhteiden sirpaloitumisiin ja ulkoistamisiin – jopa korruption ehkäisyyn – voidaan vaikuttaa paremmin.

SASKin kumppanit ovat ottaneet vahvan roolin myös siinä, miten sopimus viedään maan lainsäädäntöön. SASKin tuki mahdollisti kumppaneille lainopillisen neuvonnan hankkimisen ulkopuolelta, millä oli ratkaiseva merkitys sopimuksen ratifioinnin saavuttamisessa ja jälkeensä sisällön viemisessä osaksi lainsäädäntöä. SASKin rooli tässä vaikuttamisprosessissa on ollut vahva ja merkittävä.

Nepalissa ammattiliittojen yhteistyöelin JTUCC kykeni vaikuttamaan maan perustuslakiproessiin ja sai vietyä lakiin vuonna 2015 useita työntekijöiden asemaa ja oikeuksia edistäviä pykäläitä. Myöhemmin metsä-, työ- ja sosiaaliturvalakien uudistusprosessissa luotiin vielä konkreettisemmat edellytykset työntekijöiden oikeudellisen aseman parantamiseksi. Yleiseen työlainsäädäntöön **saatiin työntekijöiden oikeuksia vahvistavia pykäläitä, ja sosiaaliturvajärjestelmän perusteet vahvistettiin, mikä mahdollistaa kaikkien työntekijöiden (pl. teeviljelmien työntekijät) liittymisen järjestelmään**. Mukana on monia sellaisia työntekijäryhmiä, jotka aiemmin luettiin epäviralliseksi työvoimaksi, joita lakien tuoma turva ei koske, esimerkiksi kotiapulaiset ja metsästä eri tavoin elantonsa saavat. **Uudistukset parantavat miljoonien työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä oikeusturvaa ja elämänlaatua. Hankekumppani JTUCCin mukaan SASKin rooli näissä prosesseissa on ollut merkittävä**.

SASK edisti ohjelmakaudella kotiapulaisten oikeuksien toteuttamista viidessä maassa, **Mosambikissa, Filippiineillä, Indonesiassa, Ecuadorissa ja Kolumbiassa**. Pian SASKin tuen käynnistyttyä Mosambikissa saavutettiin huima edistysaskel: **kotiapulaiset, joista yli 80 % on naisia, saivat vuonna 2016 oikeuden sosiaaliturvaan. Oikeus koskee Mosambikissa arviolta 80 000–120 000 naista**. Sosiaaliturva sisältää muun muassa sairausvapaat, äitiysvapaat ja eläkkeen. Ne ovat merkittäviä elämänlaadun parannuksia ihmisille, jotka kamppailevat joka päivä toimeentulon, turvallisuuden ja jaksamisen kanssa. Kumppani tarjoaa jäsenilleen neuvontaa ja tukea sosiaaliturvaan liittymiseen vaadittavan byrokratian kanssa, neuvottelee sosiaaliturvatoimiston kanssa käytännöistä sekä antaa oikeusapua.

Kolumbiassa kotitalouksien työntekijät olivat aiemmin epävirallista työvoimaa. Vuonna 2014 he kaikki (vähintään 750 000 työntekijää) saivat samat perusoikeudet kuin muutkin työntekijät. Lainsäädäntö jäi kuitenkin monilta osin puutteelliseksi. **Kaksi vuotta myöhemmin kotiapulaiset saivat SASKin tukeman kumppanin vaikuttamistyön tuloksena oikeuden muiden alojen työntekijöiden jo pitkään saamaan ns. lomarahaan**. Lisäksi kotiapulaiset ja heidän oikeutensa on onnistuttu tuomaan julkiseen keskusteluun politiikan agendalle, ja heidän oikeuksiaan puolustava kumppanijärjestö on saanut jopa kansainvälistä näkyvyyttä.

Vuosia jatkuneen rakennusalan kumppaneita vahvistaneen ohjelmatuen seurauksena SASKin kumppanit **Intiassa** ovat sopineet Intian tiiliteollisuutta edustavan tahon **kanssa lapsityön**

30.8.2018

käytön kieltämisestä. Kumppanit vaikuttivat myös lapsityön kieltävän lainsäädännön syntyyn, mikä ei olisi ollut mahdollista ilman SASKin ja sen verkoston myötävaikutusta. Uusi laki kieltää alle 14-vuotiailta kaikenlaisen työn, ja vaaralliset työt on kielletty alle 18-vuotiailta. Lakia tehokkaammin lapsityötä pystytään kuitenkin kitkemään työehtosopimuksin, koska niiden noudattamista ammattiliitto voi valvoa. Sopimustoiminnan avulla Intiassa ja **Ne-palissa** jopa 1 100 ex-lapsityöläistä on vuosittain päässyt pois epäinhimillisistä työoloista peruskoulutuksen piiriin, ja 1 287 peruskoulutaidot hankkinutta ex-lapsityöläistä onnistui siirtymään SASKin tuen turvin valtion koulutusjärjestelmään piiriin. Yhteensä yli sata teollisuusaluetta ja kylää on sopimuksin julistettu lapsityöstä vapaiksi.

Intiassa ainakin **8 724** työntekijää pääsi sosiaaliturvan piiriin SASKin ja kumppanien järjestämän oikeuskoulutuksen ja lakineuvonnan ansiosta. Heistä **3 724** on kivilouhosten työntekijöitä ja noin **5000** työskentelee tiiliteollisuudessa. Lisäksi kivilouhosten työntekijät saavat vaikuttamistyön tuloksena nyt korvausta sairastuttuaan työperäiseen silikoosiin eli kivi-pölykeuhkoon, joka on tappava sairaus. Tästä oikeudesta SASKin kumppanit tiedottavat työntekijöitä.

Thaimaassa ulkoistetut kuljetusalan työntekijät saivat **ensimmäistä kertaa oikeuden järjestäytyä ja neuvotella työehdoistaan.** Oikeus saavutettiin SASKin tuen ja kumppaneiden pitkäjänteisen koulutuksen ja yhteistoiminnan ansiosta. Satojen kuljetustyöntekijöiden työehdot saatiin lähes vastaaviksi kuin vakituisten työntekijöiden. Tämän yhdenvertaisuutta työmarkkinoilla lisäävän uudistuksen uskotaan toimivan strategisena ennakkotapauksena. Ulkoistaminen heikentää lähes poikkeuksetta työntekijän toimeentuloa ja oikeuksia, jolloin eriarvoisuus ja köyhyys pahenevat yhteiskunnassa.

SASKin tukema sopimus- ja vaikuttamistyö lisääntyivät ja jalostuivat tuloksekkaammaksi ohjelmakaudella 2015–2017. Arviolta useiden miljoonien työntekijöiden työelämän oikeudet vahvistuivat SASKin kohdemaissa. **Yhteensä ainakin 1,79 miljoonaa kotitaloustyöntekijää liittyi sosiaaliturvan piiriin, ja lisäksi noin 2,38 miljoonaa rakennus-, tekstiili- ja kotitaloustyöntekijää sai oikeuden liittyä sosiaaliturvan piiriin.** Myös rakennusalalla oikeus kuulua sosiaaliturvan piiriin laajeni useiden miljoonien työntekijöiden oikeudeksi. **Minimipalkkojen nousu yksistään vaikutti hyvin varovaisestikin arvioiden 3,2 miljoonan työntekijän tulo-tasoon.**

4.2.3 Tavoite 3: Kumppanijärjestöt pystyvät edistämään työtätekevän väestön toimeentuloa ja oikeuksia

Vaikka tavoite 3 ei ole SASKin kehitysyhteistyöohjelman päätavoite, sillä on eräissä hankkeissa keskeinen asema. Tulokset tavoitteen alla liittyvät pääosin hyvin vähävaraisten ja oikeudettomissa asemassa olevien ihmisten tilanteen kohentamiseen, toimeentulojen monipuolistamiseen, yritystoiminnan synnyttämiseen sekä lapsityöläisten ja heidän perheidensä oikeuksien vahvistamiseen. Paikallisesti tämäntyyppiset tulokset ovat hyvin merkittäviä.

Naisten taloudellinen ja sosiaalinen asema parani muun muassa **Ghanassa, Haitissa ja Kolumbiassa.** Naisten asemaan vaikutettiin ammatillisen koulutuksen ja yrittäjäkoulutuksen¹⁵ (878 naista Ghanassa) sekä luku- ja kirjoitustaitokoulutusten (1 608 naista Haitissa ja 226 Ghanassa) avulla. Haitissa ammattikoulutusta sai lisäksi 132 nuorta, joista valtaosa oli tyttöjä. Näiden koulutusten seurauksena naisten itseluottamus ja elämänhallinta vahvistui, ja lähes tuhat naista perusti itselleen työpaikan. Heidän elämänlaatunsa parani, mikä heijastui

¹⁵ Ohjelmaindikaattori 3.2.1 Työntekijöiden määrä, jotka ottavat uusia tulon hankkimisen keinoja käyttöön

30.8.2018

perheiden ja lasten hyvinvoinnin lisääntymiseen arviolta 800 perheessä. Kerrannaisvaikutusten kautta jopa 10 000 ihmisen elämänlaatu koheni.

Kolumbiassa 386 pienviljelijää onnistui lisäämään tulojaan ja 1930 monipuolistamaan tulonlähteensä esimerkiksi laajentamalla viljeltävien kasvien kirjoa ja minimoimalla siten kuivuu- den- ja kasvitautien aiheuttamaa riskiä. Yhteensä monipuolisimmista tulonlähteistä hyötyi suoraan 4 225 ihmistä ja heidän perheenjäsenensä.

SASK on tehnyt vuosia työtä lapsityön käytön vähentämiseksi **Intiassa, Nepalissa ja Kolumbiassa**. Ohjelmakauden jokaisena vuotena useita satoja lapsia ja nuoria pääsi pois epäinhimillisistä tehdastöistä luku-, kirjoitus- ja laskentataitojen koulutuksen piiriin¹⁶. Yhteensä ohjelmakaudella parantuneista palveluista hyötyi suoraan 1 619 ihmistä. Nepalissa ja Intiassa on vuodessa julistettu 121 tuotantoaluetta ja seitsemän kylää lapsityöstä vapaiksi, ja sopimusten noudattamista valvotaan. Osa näistä ex-lapsityöläisistä (arviolta 10 %) jatkaa valtion ylläpitiin yläasteen kouluihin. SASKin tuella kumppanit pystyivät pieneltä osaltaan vaikuttamaan myös lapsityön alle 14-vuotialta kieltävän lainsäädännön läpimenoon Intiassa.

4.3 Kansainvälisen ohjelmatoiminnan toimialakohtaisia tuloksia

SASKin ohjelmassa olevat eri toimialojen hankkeet arvioidaan laadun arviointikriteereillä asteikolla 1–5. Arvioinnissa huomioidaan hankkeiden tuloksellisuus, toteutus- ja kuluaste, tavoitteiden mukaisuus, hankkeen relevanssi, raportoinnin laatu ja hankehallinto.

4.3.1 Teollisuus

SASKin ohjelmassa toteutettiin 2015–2017 teollisuuden alalla 23 hanketta. Alakohtainen toimintojen toteutusaste oli **96 %**, ja osallistumisaste **102 %**. Naisten osallistumisaste oli **34 %**. SASKin sisäisessä arvioinnissa teollisuushankkeet saivat kokonaisarviossa 3,9 pistettä asteikolla 1–5. Teollisuusalan hankkeiden relevanssi toteutusympäristöön nähden oli vahva.

Teollisuusalan vahvimmat **tulokset** ohjelmakaudella olivat **jäsenhankinnassa (118 815 uutta jäsentä)**, **uusissa ammattiliitoissa (258)** ja **uusien johtajien koulutuksissa (467)**. Myös työsuojelutoiminnan kehittäminen eteni merkittävästi. Se johti **125 uuteen työpaikkaan, joihin valittiin työsuojeluvaltuutettu** edustamaan työntekijöitä.

Sopimustoiminta kehittyi ja lisääntyi teollisuudessa merkittävästi. Uusia työehtosopimuksia saavutettiin yhteensä **176**. Niiden piiriin ja hyödynsaajiin kuuluu arviolta jopa **120 000** työntekijää. **Pakistanin** tekstiilialan kumppani kykeni neuvottelemaan palkankorotukset **jopa 700 000** työntekijälle. Seitsemän kumppania raportoi kehittyneen sopimustoiminnan johtaneen kohtuneisiin palkkoihin ja korvauksiin, etuuksiin tai työolosuhteisiin. **Pakistanissa** lisäksi yli **5 000** työntekijää liittyi ensimmäistä kertaa sosiaaliturvajärjestelmään. Potentiaali on merkittävästi suurempi ja työ jatkuu edelleen, vaikka hanketoiminta Pakistanissa päättyi.

Työelämän kiistojen ratkaisemiseen koulutettiin 698 aktiivia. Kaudella **ratkaistiin 186 kiistaa, mitä voidaan pitää hyvänä tuloksena**. Kumppanit saivat **2 119** koulutettua uutta aktiivia, jotka kykenevät itsenäisesti toteuttamaan kehitystehtäviä tai koulutuksia. Yli 2 200 uutta naista aloitti aktiivisen toiminnan liitoissa, mikä arvioidaan osin olevan seurausta SASKin tuella

¹⁶ Ohjelmaintikaattori 3.3.2 Ihmisten määrä, jotka hyötyvät hankkeen tuottamista palveluista

30.8.2018

järjestetyistä tasa-arvokoulutuksista. Muutama kumppani raportoi, että asetettu 30 prosentin kiintiö naisjohtajille on saavutettu.

Viisi kumppaniliittoa raportoi saavuttaneensa merkittävää edistystä oikeudessa edustaa jäseniään työpaikoilla tai kansallisesti. Edustus-oikeus raportoitiin saavutetun Afrikassa **Ghanassa**, **Togossa** ja **Burkina Fasossa** kiinalaisten monikansallisten yritysten kanssa, **Filippiineillä** Furukawa-yhtiön ja **Kolumbiassa** Prodeco/Glencore-yhtiössä. Edustus-oikeus monikansallisissa yhtiöissä on erityisen merkittävä saavutus, sillä säädökset ovat monimutkaisia ja työntajien vastustus voimakasta.

Erittäin vaikeista toimintaympäristöistä huolimatta tuloksia saavutettiin myös Myanmarissa ja Kiinassa. **Myanmarissa** SASKin kumppanit raportoivat **neuvotelleensa 73 uutta työehtosopimusta työpaikoilla, vaikka kumppanien osaamisen vahvistaminen on vielä hyvin alkuvaiheessa. Kiinassa** SASKin kumppanit ovat olleet edistämässä työehtoneuvotteluja noin 18 työpaikassa, vaikka vapaan kansalaisyhteiskunnan toimintatila on kaventunut voimakkaasti. SASK vetäytyi Kiinasta vuonna 2016.

Teollisuusalan kumppanit toimivat aktiivisesti 32:ssa yhteistyötä edellyttävässä prosessissa, joissa edistetään työntekijöiden oikeuksien toteutumista muun muassa työ- ja sosiaalilainsäädäntöihin vaikuttamalla. SASKin pitkäaikainen kumppani **Namibiassa** kykeni vaikuttamistyöllään saamaan läpi useita pykälä uuteen kansalliseen julkisia hankintoja säätelevään lakiin. Tämän seurauksena valtion rakennusurakoissa tulee noudattaa rakennusalan työehtosopimuksia.

Teollisuusalan neljä kumppania raportoi kohentaneensa taloudellista tilannettaan SASKin tuen avulla. Tämä vaikuttaa positiivisesti niiden taloudelliseen kestävyYTEEN. Lisäksi neljä liittoa raportoi vahvistaneensa hallinnollista kapasiteettiaan. Viisi nuorisokomiteaa perustettiin.

Teollisuuden alalla toistuu **tulosketju**, jossa useita vuosia jatkunut osaamisen ja tietotaidon vahvistaminen koulutuksien avulla on johtanut kasvaneisiin jäsenmääriin, uusien liittojen perustamiseen uusille työpaikoille, kohonneisiin jäsenmaksukertymiin sekä oikeuteen edustaa työntekijöitä. Ne ovat edelleen johtaneet työehtosopimuksiin, joilla on kyetty edistämään jopa **yli 100 000** työntekijän oikeuksia, työturvallisuutta ja toimeentuloa.

4.3.2 Rakennusala

Rakennusalalla toteutettiin ohjelmakaudella 10 hanketta. Toimintojen toteutusaste oli alalla **102 %** ja osallistumisaste oli **143 %** eli reilusti yli tavoitteen. Naisten osallistumisaste oli heikokko **27 %**, tosin ala on hyvin miesvaltainen. Asteikolla 1–5 rakennusalan hankkeet saivat kokonaisarviossa 3,36 pistettä, mikä on hieman toimialavertailun keskiarvon alapuolella. Rakennusalan hankkeiden relevanssi toteutusympäristöön nähden oli vahva.

Rakennusalan vahvimmat **tulokset** ohjelmakaudella 2015–2017 olivat **jäsenhankinta (111 612 uutta jäsentä)** ja työsuojelutoiminnan edistäminen. Merkittävää oli myös sosiaaliturvajärjestelmän laajentuminen koskemaan useita miljoonia työntekijöitä kivilouhoksilla, tiilitehtaissa ja metsäalalla. Alalle **perustettiin 19 uutta ammattiliittoa**. Uusia johtajia koulutettiin 83. Työsuojelun kehittäminen edistyi, kun **1 286** ihmistä sai siihen koulutusta. Tuloksena **49 uudelle työpaikalle valittiin työsuojeluvalltuutettu**. Lisäksi perustettiin **10 työsuojelukomiteaa**.

30.8.2018

Sopimustoiminta kehittyi rakennusalalla jonkin verran. Uusia työehtosopimuksia saavutettiin yhteensä **57**. Niiden piiriin ja hyödynsaajiin kuuluu arviolta **20 000–30 000** työntekijää. Kolme kumppania raportoi kehittyneen sopimustoiminnan johtaneen kohonneisiin palkkoihin ja korvauksiin ja etuuksiin tai parantuneisiin työolosuhteisiin.

Nepalissa SASKin tukemat kumppanit ovat saavuttaneet yhteistyössä WWF Nepalin kanssa merkittävän tuloksen: maan uusi metsälainsäädäntö viimein tunnistaa ja määrittelee metsätyöntekijän. Sen seurauksena metsästä elantonsa hankkivat työntekijät, joita on arviolta **250 000**, voivat liittyä sosiaaliturvan piiriin. Lisäksi metsäalan ammattiliitot saavat viralliset neuvotteluoikeudet.

Työelämän riitojen ratkaisemiseen koulutettiin **566** aktiivia. Riitoja ratkaistiin arviolta kymmeniä. Kumppanit saivat yli **2 000** uutta koulutettua aktiivia, jotka kykenevät itsenäisesti toteuttamaan kehitystehtäviä tai koulutuksia.

Seitsemän kumppania raportoi saavuttaneensa edistystä oikeudessa edustaa jäseniään työpaikoilla tai kansallisella tasolla. Erittymisen merkittävää edustusoikeuden saavuttaminen oli **Burkina Fasossa, Ghanassa ja Togossa** kiinalaisomisteisten rakennusyhtiöiden toimipaikoilla ja työmailla. Se onnistui vahvan ammattiliittojen välisen yhteistyön ansiosta. Saavutus on huomattava, koska säädökset ovat monimutkaisia ja työnantajien vastustus voimakasta.

Nepalissa ja Intiassa liittojen koalitiot ovat saavuttaneet kansallisen tason edustusoikeuden ja päässeet neuvottelemaan muun muassa sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmistä sekä minimipalkoista. **Mosambikissa, Namibiassa ja Sambiassa** yksittäiset liitot ovat saaneet osittaisen edustusoikeuden paikallisella tasolla.

Myanmarissa työ täyden edustusoikeuden saavuttamiseksi on vielä kesken. **Nepalissa** hyvin haavoittuvassa asemassa olevien siirtotyöläisten tilannetta kyettiin parantamaan liittoyhdistäytöllä. Siirtotyöläisten tekemä työ saatiin säädellymmäksi. Lupaprosesseja yhtenäistettiin ja työntekijöiden turvallisuutta ja oikeuksia vieraisissa maissa, erityisesti Qatarissa, parannettiin.

Rakennusalalla uusien nuorisokomiteoiden perustaminen ammattiliittoihin on ollut aktiivista. Niitä perustettiin **59**. Myös naisten liittyminen ammattiliittojen jäseniksi on ollut esimerkillistä, sillä **yli 10 000** naista on liittynyt SASKin kumppaniliittoihin.

Yli 2 000 ihmistä sai monipuolistettua tulonlähteensä, millä on moninkertainen positiivinen vaikutus perheissä.

Rakennusalalla **vaikuttavuusketju** on seuraavanlainen: Kumppaniliitot vahvistavat osaamistaan kouluttamalla aktiiveja ja kasvattamalla jäsenmääriään, mukaan lukien nuorten ja naisten osallistumista. Sen seurauksena kumppanit saavuttavat työpaikoilla edistystä muun muassa työehtosopimustoiminnassa, erityisesti työsuojelussa sekä työelämän kiistojen ratkaisemisissa. Lisäksi kumppanit pystyvät vaikuttamaan kansallisissa kolmikantaisissa neuvotteluissa jonkin verran siirtotyöläisten, lapsityöläisten ja työsuojelun tilanteen parantamiseen.

4.3.3 Kuljetusala

Kuljetusalalla toteutettiin ohjelmakaudella 2015–2017 kuusi hanketta. Toimintojen toteutusaste oli **81 %** ja osallistumisaste **86 %**. Naisten osallistumisaste oli **24 %**, mitä voidaan pitää kohtalaisena tuloksena miesvaltaisella alalla. Asteikolla 1–5 kuljetusalan hankkeet saivat

30.8.2018

kokonaisarviossa 3,2 pistettä, mikä on heikoin arvosana SASKin ohjelmaan kuuluvista toimi-aloista. Hankkeiden laatua ovat heikentäneet pääyhteistyökumppanin organisaatiossa tapahtuneet henkilövaihdokset ja uusi taloushallintojärjestelmä. Kuljetusalan hankkeiden relevanssi ja koherenssi arvioidaan kohtalaiseksi.

Kuljetusalan vahvimmat tulosalueet olivat jäsenhankinta (**18 454**), ja työehtosopimustoiminta. Uusia liittoja perustettiin **20** ja uusia johtajia koulutettiin **155**. Uusista johtajista 83:n raportoitiin olevan nuoria. Kumppanit onnistuivat neuvottelemaan 79 uutta työehtosopimusta, jotka kattavat arvolta **80 000–110 000** työntekijää. Työehtosopimuksilla parannettiin työsuojelua, palkkoja, olosuhteita ja sosiaaliturvaa. **Kolumbiassa** sopimuksin pyritään myös kitkemään väkivaltaa ay-aktiiveja kohtaan.

Kolumbian satamatyöntekijät saavuttivat ohjelmakauden aikana hienoja tuloksia. Liittojen jäseniksi liittyi 3 640 uutta työntekijää (+700 % suunnitelmiin verrattuna), ja 10 satamissa neuvoteltiin uutta työehtosopimusta (+500 % suunnitelmiin verrattuna). Sopimukset takaavat paremmat työehdot ja -olot. Lisäksi 12 uutta liittoa perustettiin uusiin satamiin, jotka aiemmin olivat liian väkivaltaisia ja vaarallisia paikkoja työntekijöiden oikeuksien edistämiseksi. SASKin kumppanit hyötyvät Kolumbian rauhanprosessin etenemisestä, mikä näkyy tuloksissa: ne ylittävät huomattavasti alkuperäiset vaaralliseen toimintaympäristöön tehdyt suunnitelmat.

Kolumbiassa kumppanit saivat myös ensimmäistä kertaa maan historiassa neuvoteltua työehtosopimuksen monikansallisen Operlog-logistiikkayhtiön kanssa. Tätä pidetään merkittävänä avauksena Latinalaisessa Amerikassa. Toiveena on, että väkivaltaisuuDET saadaan kokonaan loppumaan Kolumbian satamissa. On mahdollista, että pikku hiljaa maan rauhanprosessin edetessä myös sopimustoiminta työpaikoilla tulee useammin mahdolliseksi ja tulokselliseksi.

Indonesian rautatietyöntekijöitä edustava ammattiliitto on SASKin tuella kehittynyt itsenäiseksi ja demokraattiseksi työntekijöitä aidosti edustavaksi liitoksi. Se neuvotteli vuonna 2016 jo toisen koko alan kattavan työehtosopimuksen, mikä parantaa **noiin 30 000** työntekijän työehtoja ja -oloja.

SASKin tuen ja kumppaneiden pitkäjänteisen koulutus ja yhteistoiminnan seurauksena ulkoistetut kuljetusalan työntekijät **Thaimaassa** saivat oikeuden järjestäytyä ja neuvotella työehdoistaan ensimmäistä kertaa maan työhistoriassa. Satojen kuljetustyöntekijöiden työehdot saatiin lähes vastaaviksi kuin vakituisten työntekijöiden. Tämän uskotaan toimivan strategisena ennakkotapauksena. Ulkoistaminen heikentää lähes poikkeuksetta työntekijän toimeentuloa ja oikeuksia, ja köyhyys pahenee.

Eteläisen Afrikan kuljetuskäytävän työntekijöiden työskentelyolosuhteet tutkittiin, ja tulosten perusteella liitot laativat koulutus- ja vaikuttamissuunnitelmia räikeimpien ongelmien ratkaisemiseksi. Kumppanit ovat vieneet **191** työelämän riitatapausta oikeuteen, ja antaneet oikeusapua väärin perustein irtisanotuille.

Läntisen Afrikan kuljetuskäytävähankkeessa kumppanit viidessä maassa kykenivät hankkimaan **noiin 2 000** uutta jäsentä liittoihin ja edistivät jäsenistönsä työskentelyolosuhteita mm. vähentämällä viranomaisten aiheuttamaa häirintää ja korruptiota, edistämällä työsuojelua ja mahdollistamalla kuljettajien oikeudet liittyä sosiaaliturvan piiriin.

Kuljetusalalla **vaikuttavuusketjussa** ammattiliittojen koulutus, tutkimus, yhteistyö- ja jäsenhankintatoiminnalla saadaan useammin liitoille oikeus edustaa, ja täten saadaan aikaan

30.8.2018

tehokkaampaa sopimus- ja vaikuttamistoimintaa. Tämän seurauksena saavutetaan oikeuksien toteutumista, työsuojelun edistymistä, parempia työehtoja ja -oloja.

4.3.4 Julkiset palvelut

Julkisella sektorilla toteutettiin 14 hanketta. Toimintojen toteutusaste oli **103 %** ja osallistumisaste **80 %**. Naisten osallistumisaste oli **46 %**, mitä voidaan pitää hyvänä. julkisen alan hankkeet saivat kokonaisarviossa 3,3 pistettä (asteikolla 1–5), mikä on alojen välisessä vertailussa hieman alle keskiarvon. Hankkeiden relevanssi suhteessa toimintaympäristöön arvioitiin hyväksi ja koherenssi SASKin tavoitteiden suhteen myös hyväksi.

Julkisen alan kumppanien keskeisin tulosalue oli vaikuttamistyö. Myös kumppaneiden vahvistamisessa syntyi tuloksia: yhteensä **6 492** uutta jäsentä liittyi ammattiliittojen jäseniksi ja **43** uutta ammattiliittoa perustettiin, pääosa Filippiineillä.

SASKin tuella järjestettyjen koulutusten avulla **11 889** ay-aktiivin osaaminen kasvoi. Esimerkiksi 1 764 aktiivin jäsenhankintataidot paranivat, erityisesti Filippiineillä. Hallinnollisia taitojaan vahvisti 987 aktiivista. Vaikuttamis- ja lobbaustaitojaan kehitti 542 aktiivista. Uusia johtajia koulutettiin 152. Toimialan kumppanit muodostivat 28 yhteistyöverkostoa, joilla kasvatettiin vaikuttamistyön tehoa. Toiminnan kestävyyyteen panostettiin koulutuksiin ja vahvistamalla ta- loudellista omavaraisuutta.

Aasian kehitys pankki (ADB) investoi aasialaisiin infrastruktuurihankkeisiin vuosittain satoja miljoonia euroja, joilla pyritään kohentamaan julkisia terveys-, koulutus-, tie- ja vesipalveluita. ADB:n infrastruktuurihankkeet ovat aiheuttaneet kritiikkiä kansalaisyhteiskunnan taholta, sillä niillä on erittäin merkittäviä vaikutuksia ympäristöön ja yhteisöihin. SASKin kehitys yhteistyöohjelman avulla koulutettiin viiden ADB:n kohdemaan julkisen alan kumppaneita seuraamaan hankkeiden vaikutuksia ihmisiin ja erityisesti hankkeissa toteutettavaan työvoimapolitiikkaan. Dialogin avauduttua ADB:n kanssa kumppanit pyrkivät vaikuttamaan hankkeiden työntekijöiden oikeuksiin ja puuttumaan havaittuihin ay-loukkauksiin ADB:n oman valitusmekanismin kautta.

SASKin kumppaneista 20 osallistui kansallisiin tai alueellisiin vaikuttamisprosesseihin. Näissä neuvotteluissa edistettiin alan järjestäytymis- ja neuvotteluoikeuksia sekä vaikutettiin terveys- ja sosiaalipolitiikkaan. Kumppanit raportoivat tehneensä 16 aloitetta kansallisiin työlakeihin sekä viisi aloitetta talous- ja sosiaalipolitiikkaan. Sen sijaan kollektiivinen sopimustoiminta oli vähäisempää johtuen pitkälti alan rajatuista neuvotteluoikeuksista. Siitä huolimatta kumppaniliitot onnistuivat parantamaan kymmentä työehtosopimusta ja neuvottelemaan noin 50 uutta.

Julkisen alan merkittävin vaikuttamistyön läpimurto syntyi **Filippiineillä**, kun Filippiinien hallitus ratifioi lopulta vuonna 2017 kansainvälisen työjärjestö **ILOn yleissopimuksen C151, joka koskee julkisen alan työntekijöiden järjestäytymis- ja neuvotteluoikeutta**. Sopimuksen myötä julkisen sektorin työntekijät ovat saamassa oikeuden neuvotella työehdoistaan. Heitä on arviolta 2,3 miljoonaa. Filippiinit oli ensimmäinen Aasian maa, joka ratifioi ILO:n sopimuksen. Filippiineillä julkisen sektorin työntekijöistä vain 10 % on ollut työehtosopimusten piirissä. Sopimuksen myötä alaa vaivaaviin ongelmiin kuten toimeentulon vaarantaviin työsuhteiden sirpaloitumisiin ja ulkoistamisiin – jopa korruption ehkäisyyn – voidaan vaikuttaa paremmin. SASKin kumppanit ovat ottaneet vahvan roolin myös siinä, miten sopimus viedään maan lainsäädäntöön. SASKin rooli vaikuttamisprosessissa on ollut keskeinen ja merkittävä.

30.8.2018

SASKin pitkäaikainen kumppani **Namibiassa** kykeni vaikuttamistyöllään saamaan läpi uuteen kansalliseen julkisia hankintoja säätelevään hankintalakiin useita pykälä. Sen seurauksena valtion rakennusurakoissa tulee nyt noudattaa rakennusalan työehtosopimuksia.

El Salvadorissa ja Guatemalassa SASKin kumppanit onnistuivat vaikuttamaan julkisen alan työ sopimuskäytäntöjä ohjaaviin lakeihin. Nyt lyhytkestoiset ja ulkoistetut työsuhteet on selkeästi määritelty laissa ja niissä työskentelevien oikeudet parantuneet. Samalla päästiin sopimukseen työehtoneuvottelujen säännöistä, mikä edistää sopimustoimintaa. Näiden lainsäädännöllisten saavutusten johdosta maissa kyettiin parantamaan **yli 5 000** ulkoistetun julkisen alan työntekijöiden heikkoa työoikeudellista asemaa. Lisäksi **40** saavutetulla työehtosopimuksella vahvistettiin alan työsuojelua, mikä vaikuttaa positiivisesti **jopa 15 000** työntekijän työoloihin. Sopimukset paransivat työntekijöiden minimipalkkoja ja muita etuja kuten äitiysvapaa ja työsuojelua.

Nicaraguassa SASKin kumppanit vaikuttivat parlamentaarisen lakialoitteen hyväksymiseen, jolla varmistetaan kansalliset palkat ja etuudet, työsuojelunormit, sosiaaliturva sekä oikeus järjestäytyä työpaikoilla. Nämä toteutuneet oikeudet koskevat noin 85 000 työntekijää.

Mosambikissa uusi työ lainsäädäntö mahdollistaa ensi kertaa julkisen alan liiton rekisteröinnin. SASKin kumppani on määrätietoisesti kerännyt rekisteröintiin tarvittavat 12 000 jäsenilmoitusta tähdäten liiton virallistamiseen. Valitettavasti työ on kohdannut poliittista vastustusta ja kestänyt siksi arvioidun kahden vuoden sijaan jo lähes kolme vuotta.

Filippiineillä sairaanhoitajien yhdistys on onnistunut saavuttamaan merkittävän välietapin rekisteröintiprosessissa ammattiliitoksi. On hyvin todennäköistä, että rekisteröityminen kuitenkin onnistuu tulevaisuudessa, jolloin alan räikeisiin epäkohtiin voidaan puuttua kollektiivisesti sopimustoiminnan käynnistyttyä. Kumppani onnistui vuonna 2016 lopettamaan vapaaehtoisten sairaanhoitajien hyväksikäytön julkisomisteisissa sairaaloissa.

Julkisten palveluiden yksityistäminen ei automaattisesti luo positiivisia vaikutuksia etenkin köyhimmälle väestön osalle. **Filippiineillä, Indonesiassa, Guatemalassa ja El Salvadorissa** kumppanit ovat esittäneet sosiaalisen vuoropuhelun prosessien avautuessa rakentavia vaihtoehtoja terveys-, energia- ja vesipalveluiden yksityistämisille ja saavuttaneet tuloksia.

Naiset muodostavat merkittävän osan julkisen alan työntekijöistä. Hankkeet ainakin **Filippiineillä, Nepalissa, Haitissa, El Salvadorissa ja Guatemalassa** ovat voimaannuttaneet, kouluttaneet ja mobilisoineet kymmeniä tuhansia naisia vaatimaan voimakkaammin työelämän oikeuksiaan.

Haitin yhteensä 1 344 ihmistä sai luku- ja kirjoitustaidot ja terveystietoisuuden. Hankkeessa perustetun koulukeskuksen merkitys kasvoi entisestään aikaisemmin tapahtuneen maanjäristyksen jälkeen. Nyt hankkeen päätyttyä keskus jatkaa toimintaansa ammatillisena kouluttajana onnistuneen kestävyys suunnitelman ja kumppanin kapasiteetin vahvistamisen ansiosta.

Julkisen alan tuloksilla on tyypillisesti laaja positiivinen vaikutus kohdemaissa – myös vähempiosaisille kansalaisille. Saavutetut lainsäädännölliset ja sosiaalipoliittiset parannukset takaavat vaikutusten kestävyuden. Tyypillinen SASKin ohjelman **vaikutusketju** julkisella alalla on seuraava: Kumppanien kapasiteetin vahvistuminen erityisesti sopimustoiminnassa ja yhteistyön kautta johtaa neuvotteluyhteyden synnyttyä säännölliseen dialogiin työnantajan kanssa. Sen seurauksena saadaan ennen pitkää positiivisia läpimurtoja kansallisessa julkista alaa ohjaavassa politiikassa sekä työpaikoilla kollektiivisten sopimusten kautta.

30.8.2018

4.3.5 Yksityiset palvelut

Yksityisillä palvelualoilla toteutettiin 14 hanketta. Toimintojen toteutusaste oli **103 %** ja osallistumisaste **82 %**. Naisten osallistumisaste oli **52 %**, mikä on kohtalainen taso naisvaltaisella alalla. Yksityisten palveluiden hankkeet saivat kokonaisarviossa 3,8 pistettä (asteikolla 1–5), mikä ylittää keskiarvon eri alojen laatupisteytyksessä.

Yksityisten palvelualojen vahvimmat tulosalueet olivat jäsenhankinta ja sopimustoiminta. Työntekijöiden mobilisointi johti **58 234** työntekijän liittymiseen ammattiliittoon. Hyvä tulos on seurausta systemaattisesta koulutuksesta sekä panostuksista jäsenhankintakampanjoihin ja rekrytointimateriaaleihin. Uusia ammattiliittoja perustettiin **235**, mikä on vahva tulos. Kehitys on ollut erityisen positiivista Mosambikin matkailualalla.

Koulutustoimintaa oli alalla paljon. Kuusi keskeisintä koulutusteemaa olivat jäsenhankinta, sopimus- ja neuvottelutoiminta, strateginen suunnittelu, johtaminen, tasa-arvo sekä työelämän oikeudet. Kaikkiaan koulutuksiin osallistui 11 576 aktiivista. Nuorten aktiivien koulutukseen sattiiin erityisen paljon. Yhteensä hankkeissa koulutettiin 365 johtajaa ja 856 sopimusneuvottelijaa, joista suurin osa oli nuoria.

Alan kumppanit perustivat **13 yhteistyöprosessia vahvistaakseen vaikuttamisvoimaansa**. Näistä yhteistyön saavutuksista on esimerkkejä alempana.

Myös tutkimustoiminta oli yksityisillä palvelualoilla merkittävää. Yhteensä toteutettiin 33 tutkimusta ja kartoitusta, joilla vahvistettiin tietoa alan yleisistä trendeistä, käytännöistä sekä mahdollisuuksista jäsenhankintastrategioiden ja sopimustoiminnan suunnittelun pohjaksi.

Viidessä hankkeessa on vahvistettu taloudellisen kestävyttä kasvattamalla jäsenmääriä, kehittämällä jäsenmaksujärjestelmiä sekä sopimalla korkeammista jäsenmaksuista.

Sopimustoiminta lisääntyi merkittävästi yksityisten palveluiden aloilla. Yhteensä saavutettiin **141 työehtosopimusta**, millä on monenlaisia positiivisia vaikutuksia arviolta **60 000–80 000** hyvin heikoista työehdoista kärsivien työntekijöiden elämään. Sopimukset paransivat esimerkiksi terveydenhuoltoa, matkakorvauksia, pääsyä sosiaaliturvan piiriin, ylenemismahdollisuuksia ja palkkoja. Erityisesti **Mosambikin** matkailualalla, **Nepalin** rahoituslalla ja **Indonesian** kaupan alalla kumppanien systemaattinen kasvu ja yhteistyö ovat johtaneet vahvempiin neuvottelu- ja vaikuttamisasemiin.

Ammattiliittojen oikeus neuvotella on edellytys työelämän oikeuksien parantumiselle kansallisella tasolla ja työpaikoilla. Kahdeksan yksityisten palvelualojen kumppaniliittoa saavutti paremmat edustus- ja neuvotteluoikeudet, mikä on merkittävä tulos.

Esimerkiksi **Ecuadorissa** kumppanin saavuttama edustus-oikeus merkitsee sitä, että se voi edistää ja neuvotella jopa **300 000 kotitaloustyöntekijän oikeuksien puolesta**. Jo nyt **135 000 kotitaloustyöntekijää** on rekisteröitynyt sosiaaliturvan piiriin. Toisaalta saavutetun edustus-oikeuden toteuttaminen voi olla haastavaa: esimerkiksi Perussa ja Indonesiassa jo kertaalleen neuvottelun sopimuksen uusiminen kesti yli kaksi vuotta.

Yksi sopimustoiminnan osa-alue on työsuojelun edistäminen. Työpaikoilla tapahtuvaa ennaltaehkäisevää suojelutyötä edistettiin sopimuksin sekä valitsemalla työsuojeluvaltuutettuja yhteensä 114 työpaikalle.

30.8.2018

Kolumbiassa sadassa kaupassa on nyt työsuojelutoimikunta. Ecuadorissa kumppani on mukana kehittämässä ja neuvottelemassa kolmikantaisesti työsuojelunormeja yksityisille palvelualoille.

Ghanassa kumppani panosti työsuojelutoiminnan tehostamiseen naisvaltaisilla aloilla suola- ja tonnikalatehtaissa sekä hotelleissa. Suojavälineiden käyttö tehostui, ja pitkiä aikoja seiso- maan joutuneet työntekijät saivat oikeuden pitää lepotaukoja.

Latinalaisessa Amerikan monikansallisissa yhtiöissä turva-alan neuvottelutoiminta ei ole edennyt toivotusti, mutta yritysten solmimien kansainvälisten puitesopimusten uskotaan tuovan parannusta sopimiseen ja työoikeuksien kunnioittamiseen.

Viidessä yksityisten palvelualojen hankkeessa SASKin tuki maiden välistä kokemusten ja strategioiden vaihtoa. Yhteistyö on tärkeää, kun edistetään työelämän oikeuksien kunnioitusta monikansallisissa yrityksissä, tai kun pyritään vaikuttamaan työelämää ohjaavien ILO:n perussopimusten ratifiointeihin.

Kotitalouksissa tehtävä työ uusi toimiala SASKin toiminnassa. Työntekijät ovat monin paikoin ryhtyneet järjestäytymään ja pystyvät ajamaan työelämän oikeuksien parannuksia erittäin haavoittuvassa asemassa oleville kotiapulaisille. Työtä tehdään **Indonesiassa, Mosambikissa, Filippiineillä, Ecuadorissa ja Kolumbiassa**. Järjestäytymisen edistäminen on alalla äärimmäisen vaikeaa, mutta jo nyt näissä maissa kumppanit ovat saavuttaneet 4 943 uutta jäsentä.

Mosambikissa kotitaloustyötä tekevien naisten asema vahvistui merkittävästi, kun heidän ammattiliittonsa saavutti vaikuttamistyöllään kotitaloustyöntekijöille (joista yli 80 % on naisia) oikeuden sosiaaliturvaan vuonna 2016. Sen seurauksena 90 000–120 000 naisen asema ja oikeudet paranivat huomattavasti. Sosiaaliturva sisältää muun muassa sairausvapaat, äitiysvapaat ja eläkkeen. Ne ovat merkittäviä elämänlaadun parannuksia ihmisille, jotka kamppailevat joka päivä toimeentulon, turvattomuuden ja jaksamisen kanssa.

Kolumbiassa kotitalouksien noin 750 000 työntekijää ovat saaneet työelämän perusoikeudet. Lainsäädäntöä on sittemmin selvennetty, ja vuonna 2016 kotiapulaiset saivat SASKin tueman kumppanin vaikuttamistyön tuloksena oikeuden muiden työntekijöiden jo pitkään saamaan ns. lomarahaan. Kotiapulaisten oikeudet on onnistuttu tuomaan julkiseen keskusteluun, ja parhaillaan lobataan työpaikkatarkastuksia kotitaloustyölle ja työn virallistamista. Sosiaaliturvan piiriin on liittynyt 140 000 kotitaloustyöntekijää.

Filippiineillä SASKin kumppani neuvottelee kolmikantaisesti kotitaloustyötä ohjaavasta kansallisesta laista. Laki antaisi mahdollisuuden neuvotella kollektiivisesti kotitaloustyöntekijöiden oikeuksista. Toisaalta sosiaaliturvan piiriin on jo nyt rekisteröitynyt 178 000 kotiapulaista.

Indonesiassa SASKin pitkäaikainen kumppani jatkaa sopimustoimintaa ja myös aktiivista vaikuttamisrooliaan 11:ssä kansallisen tason kolmikantaisessa neuvotteluryhmässä. Lisäksi kumppani on mukana yhdeksässä palkkakomiteassa.

Nepalin rahoitus- ja vakuutusaloilla sopimustoiminta työpaikoilla kehittyi hyvää vauhtia. Liittojen toimintaa vaikeuttava lakipykälä on poistettu, ja nyt hallitus käy sosiaalista vuoropuhelua SASKin kumppaniliittojen ja työnantajajärjestöjen kanssa sopimustoiminnan institutionalisoiduksi. **Bangladeshissa** on ollut erittäin vaikeaa edistää sopimustoimintaa ja työelämän oikeuksia. Siellä SASKin kumppani on kuitenkin saanut luotua neuvotteluyhteyden

30.8.2018

työnantajajärjestön kanssa ja muutama työehtosopimus on saavutettu rahoitus- ja vakuutusalan työpaikoilla.

SASKin tuella ATRH-liitto **Ecuadorissa** onnistui rekisteröitymään kansallisen tason ammattiliitoksi, mikä mahdollisti vaikuttamistyön aloittamisen lainsäätäjien suuntaan esimerkiksi minimipalkkakysymyksessä. Liitto kunnostautui myös nuorison aktivoinnissa. Toinen kumppani ajaa koko maata kattavia normeja työpaikkatarkastuksiin. **Kolumbiassa** SASKin kumppaniliitto on kehittynyt sopimustoiminnassa ja vaikuttamisessa. Se onnistui neuvottelemaan kotiapulaisille lomarahaa ja edistyi kotitaloustyön aseman virallistamisessa lainsäädännössä.

Tyypillinen **tulosketju** alan hankkeissa on seuraavanlainen: ihmisiä aktivoidaan tarjoamalla heille koulutusta oikeuksistaan, mikä johtaa jäsenmäärien kasvuun liitoissa. Tämä yhdistettynä oikein suunnattuihin koulutuksiin, erityisesti jäsenhankinta-, sopimustoiminta- ja johtamiskoulutuksiin, mahdollistaa merkittävien työelämän oikeuksia parantavien sopimusten saavuttamisen työpaikoilla ja kansallisesti. Samalla kumppanien toiminta tehostuu strategisemmaksi ja eteenpäin luotaavaksi.

4.3.6 Ei-toimialakohtainen työ: keskusjärjestöt ja tutkimustyö

Ohjelmassa toteutettiin kahdeksan hanketta ay-keskusjärjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa. Toteutusaste oli vain **51 %**, mutta osallistumisaste kuitenkin **107 %**. Naisten osallistumisaste oli **44 %**, mitä voidaan pitää kohtalaisena. Yksi syy alhaiseen toteutusasteeseen oli se, että Nepalín keskusjärjestötyössä tehtyjen työsuunnitelmien toteuttaminen heikentyi hankkeen koordinaattorin vaihtuessa. Kolumbian kumppanilla oli vaikeuksia toteutuksessa hankkeen alkuvaiheessa johtuen kokemattomuudesta hanketyössä. Keskusjärjestöihin ja tutkimustyöhön liittyvät hankkeet saivat kuitenkin kokonaisarviossa 3,9 pistettä (asteikolla 1–5), mikä on hyvä arvo ja ylitti toimialojen keskiarvon. Hankkeiden relevanssi suhteessa toimintaympäristöön arvioitiin erittäin hyväksi.

Keskusjärjestötyön vahvimpia tulosalueita olivat vaikuttamisprosessien koordinointi, strategian suunnittelu ja poliittinen lobbaustyö. Merkittäviä tuloksia tuottivat myös jäsenhankinta, uusien liittojen perustaminen ja johtamiskoulutus.

Keskusjärjestöt onnistuivat tavoitteen mukaisesti hankkimaan **56 922** uutta jäsentä, perustivat **40** uutta liittoa ja kouluttivat 508 uutta johtajaa. Lisäksi koulutus tuotti 385 uutta aktiivista kumppanien toimintaa edistämään. Kumppanien vahvuutta lisäsi myös lähes 8 000 uutta naisjäsentä ja 25 uutta nuorisokomiteaa.

Keskusjärjestöjen työ ohjelmakaudella on ollut merkittävää ja tuloksekasta. Kaikilla SASKin kumppanikeskusjärjestöillä on tunnustettu edustus-oikeus toimintamaassaan. Tästä syystä ne kykenevät valvomaan työntekijöiden etuja tavoitteen mukaisesti. Keskusjärjestöissä oli käynnissä **21 yhteistyöhön perustuvaa vaikuttamisprosessia**. Ne olivat mukana yhdeksässä kansallisessa päätöksentekoprosessissa ajaen noin 23:a työntekijöiden oikeudellisen aseman parantamiseen tähtäävää uudistusta eri maissa. Raporttien mukaan järjestöt onnistuivat ajamaan konkreettisia parannuksia kolmen maan työlainsäädäntöön ja 18:sta taloudellista ja sosiaalista kehitystä edistävään prosessiin joko kansallisella tasolla kolmikantaisesti tai YK:n kansainvälisessä työjärjestössä ILOssa. Näistä saavutuksista on esimerkkejä alempana.

30.8.2018

Aasiassa SASK tuki Indonesian, Filippiinien ja Nepalin keskusjärjestöjen välistä kokemusten vaihtoa. Järjestöt raportoivat saaneensa strategisesti merkittävää tietoa kehitystrendeistä, tehokkaammista yhdentymismetodeista ja moderneista vaikuttamisen strategioista.

Nepalissa keskusjärjestöjen yhteistyöelin kykeni vaikuttamaan systemaattisesti perustuslakiproessiin ja sai läpi useita työntekijöiden asemaa ja oikeuksia edistäviä pykäläiä. Myöhemmin metsä-, työ- ja sosiaaliturvalakien uudistusprosesseissa luotiin vielä konkreettisemmat edellytykset monien työntekijöiden oikeudellisen aseman parantamiseksi. Yleiseen työlainsäädäntöön saatiin työntekijöiden oikeuksia vahvistavia pykäläiä. Uuden sosiaaliturvajärjestelmän perusteet vahvistettiin, mikä mahdollistaa työntekijöiden liittymisen järjestelmään. Nämä uudistukset parantavat miljoonien työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä oikeusturvaa ja elämän laatua. Kumppanin mukaan SASKin rooli prosesseissa oli merkittävä.

SASKin ja sen tukemien filippiiniläisten kumppanijärjestöjen sekä keskusjärjestö SENTRON peräänantamattoman vaikuttamistyön tuloksena **Filippiinien** hallitus ratifioi vuonna 2017 kansainvälisen työjärjestö ILO:n yleissopimuksen C151, joka koskee julkisen alan työntekijöiden järjestäytymis- ja neuvotteluoikeutta. Sopimuksen myötä arviolta 2,3 miljoonaa julkisen sektorin työntekijää on saamassa oikeuden järjestäytyä ja neuvotella työehdoistaan. Sopimuksen myötä voidaan vaikuttaa paremmin alaa vaivaaviin ongelmiin kuten toimeentulon vaarantaviin työsuhteiden sirpaloitumisiin ja ulkoistamisiin, jopa korruptioon.

Edelleen **Filippiineillä** SASKin tukeman keskusjärjestön rooli ay-liikkeen muodostamassa Nagkaisa-koalitiossa on kasvanut strategiseksi. Miljoonia työntekijöitä edustava Nagkaisa kykenee edistämään pätkätyösopimusten kieltämistä kansallisella tasolla. Läpimurto on hyvin mahdollinen ja edennyt päätöksentekoeleimissä. Jo aikaisemmin solmittiin hallituksen kanssa aiesopimus, jolla pyritään vähentämään yksityistämprosesseihin liittyviä negatiivisia vaikutuksia työntekijöiden oikeuksiin. Myös vapaaehtoisten terveysalan opiskelijoiden työpanoksen väärinkäyttöön johtanut sairaanhoitolaki saatiin kumppanien toimesta korjattua. Ottaen huomioon kansalaisyhteiskunnan äärimmäisen vaikean aseman Filippiineillä saavutukset ovat merkittäviä.

SASKin tukemat kumppanit muun muassa **Mosambikissa ja Nepalissa** onnistuivat vaikuttamaan minimipalkkojen korotukseen (Nepalissa jopa 21 %), mikä vahvistaa miljoonien työntekijöiden toimeentuloa. Prosesseihin liittyy olennaisena osana tutkimustietoon perustuva vaikuttamistyö, jonka SASKin tuki on mahdollistanut. Mosambikissa tutkimustoiminta laajeni maakuntiin, mikä vahvistaa keskusjärjestön demokraattisuutta ja kumppanien yhteistyötä. Se johti kymmeneen kansalliseen uudistusehdotukseen ja kolmeen lakialoitteeseen, muun muassa työsuojelun, työvoimakoulutuksen, epävirallisten alojen oikeuksien sekä sosiaaliturvan edistämiseksi. **Nepalissa** SASKin kumppanit pystyivät edistämään myös ns. sosiaalista vuoropuhelua kolmikantaisissa neuvotteluprosesseissa. Sillä on positiivinen vaikutus tulevaan sopimustoimintaan, työelämän kiistojen ennaltaehkäisyyn sekä työmarkkinoiden rauhaan ja ennustettavuuteen.

Kolumbiassa keskusjärjestön tutkimustyö ja julkaisut ovat tukeneet maaseudun kehitystä osana rauhanprosessia. **Burkina Fasossa** keskusjärjestöt aloittivat uuden yhteistyön aikaisempien riitojen sijaan. Nyt ne kykenevät edistämään jäsenhankintaa ei toimialoilla ilman keskinäisiä konflikteja.

Keskusjärjestöhankkeissa toistuva **tulosketju**: Koulutuksen ja yhteistyön avulla tuotetaan tietoa työnteon ja markkinoiden tilasta, minkä pohjalta suunnitellaan strateginen vaikuttamisprosessi ja aktivoidaan käyttöön vaikuttamiskanavat. Tämä johtaa toivottuihin muutoksiin työ-, sosiaali- tai talouspolitiikassa.

30.8.2018

Toinen tyypillinen **vaikutusketju**: Systemaattinen jäsenhankkijoiden ja johtajien koulutus sekä tutkimukseen perustuvien jäsenhankinnan strategioiden käyttö johtaa jäsenkunnan kasvamiseen, uusiin liittoihin ja edustusosoikeuden laajentumiseen. Nämä puolestaan johtavat lisääntyneeseen sopimustoimintaan työpaikoilla ja vaikuttamistyön kautta myös kansallisesti.

4.4 Suomen kehityspoliittisen ohjelman läpileikkaavat tavoitteet

SASKin kehitysyhteistyöohjelman 2015–2017 hyväksymishetkellä syksyllä 2014 voimassa oli Kehityspoliittinen toimenpideohjelma (2012), jossa läpileikkaavina tavoitteina oli sukupuolten välinen tasa-arvo, eriarvoisuuden vähentäminen ja ilmastokestävyys. Kesken ohjelmakauden vuonna 2016 astui voimaan Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspoliitikasta. Sen neljä painopistealuetta ovat: 1) naisten ja tyttöjen oikeudet, 2) kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi, 3) yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky, mukaan lukien verotuskyky, 4) ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. SASK on ottanut huomioon uudet painopistealueet, kun vuosien 2018–2021 ohjelmaa suunniteltiin.

Sukupuolten välinen tasa-arvo on paitsi Suomen kehityspoliittisen ohjelman myös SASKin kehitysyhteistyöohjelman läpileikkaava teema. Sen lisäksi, että tasa-arvopyrkimykset pohjautuvat kansainvälisesti sovittuihin ihmisoikeuksiin, naisten ja miesten yhtäläiset osallistumisoikeudet vahvistavat ammattiyhdistysliikkeen demokratiaa sekä rikastuttavat ja monipuolistavat liittojen poliittista agendaa.

Tasa-arvo ja naisten aktiivisuus kehittyvien maiden ammattiyhdistysliikkeessä vaihtelevat paljon eri alueiden ja toimialojen välillä. Tasa-arvon edistämisen haasteet ammattiliitoissa heijastelevat ympäröivän yhteiskunnan yleisiä tasa-arvohaasteita. Ammattiyhdistysliike on monissa maissa ja tietyillä sektoreilla, esimerkiksi kuljetus- ja rakennusaloilla, vielä miesvaltainen. Naisten osuus liittojen johdossa on usein vähäinen jopa naisvaltaisilla aloilla.

Tasa-arvotyössä on kyse pitkäjänteisestä työstä asenteiden ja toimintatapojen muuttamiseksi, mikä edellyttää riittävän yksityiskohtaista suunnittelua sekä yhteisten tavoitteiden kehittämistä kumppaneiden kanssa. Sosiaalisten muutosten aikaansaaminen vaatii pitkän aikavälin toimia sekä yhteistyötä eri kumppaneiden, paikallisten toimijoiden ja ohjelman eri hankkeiden välillä. Pitkäjänteisellä yhteistyöllä on mahdollista muodostaa verkostoja, joita voidaan ylläpitää myös hankkeiden päättymisen jälkeen.

Monet SASKin kumppaneina toimivat kansainväliset ammattiliitot ovat asettaneet sukupuolikiintiöt koulutuksiin ja muihin hanketoimintoihin. Niillä pyritään takaamaan naisten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua. Paikoin on mietitty konkreettisia mekanismeja naisten osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi, esimerkiksi lastenhoitoapua ay-toimintaan osallistumisen aikana. Myös SASKin suunnitteluprosessissa kiinnitetään huomiota naisten määrään ja osallistumiseen hanketoiminnoissa, ja tasa-arvokysymyksistä keskustellaan kumppanien kanssa hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Naisten aktiivisempi osallistuminen koulutuksiin mahdollistaa naisten nousun liittojen ydintehtäviin. Pääsy työehtosopimusneuvotteluryhmiin edistää naisille tärkeiden asioiden kuten äitiyslomien nostamista työehtosopimukseen.

Vuonna 2017 kaikista hanketoimintoihin osallistuneista oli **39 % naisia** (38 % vuonna 2016). Naisten osallistuminen hanketoimintoihin oli erityisen vahvaa teollisuuden (**54 %**), yksityisten palvelujen (**49 %**) ja julkisten palvelujen (**53 %**) toimialoilla. Tuloksia voidaan pitää hyvinä ja

30.8.2018

merkinä sukupuolten välisen tasa-arvon vahvistumisesta. **Ohjelmakaudella 2015–2017 naisten osallistumisaste oli noin 37 %**. Naisten osallistuminen hanketoimintoihin oli erityisen vahvaa yksityisten palvelujen (**52 %**) ja julkisten palvelujen (**46 %**) toimialoilla.

Ohjelmakauden aikana **Mosambikissa** ja **Ghanassa** järjestettiin kaikille SASKin kumppaneille suunnatut tasa-arvokoulutukset. Osallistujia kursseille tuli 60, sekä naisia että miehiä. Kulttuuristen erojen vaikutusten minimoimiseksi kouluttajina kummallakin kurssilla käytettiin paikallisia asiantuntijoita ja suomalaisia tasa-arvon tuntijoita SASKin jäsenliitoista. Interaktiivisten koulutuksien tuloksena kumppanit saivat valmiudet tehdä tasa-arvosuunnitelmat omissa organisaatioissaan.

Muutamissa SASKin kumppaniliitoissa naiset ovat edenneet ohjelmakauden aikana liiton johdotehtäviin. Niin on tapahtunut esimerkiksi Myanmarin keskusjärjestössä, Indonesian palvelualojen liitossa, Kolumbian kaupan alan liitossa sekä kotiapulaisten ammattiliitoissa Mosambikissa ja Filippiineillä. Lisäksi naisten oikeudellista asemaa pyritään vahvistamaan muun muassa Filippiineillä, missä julkisen alan liitot ovat ajaneet lakialoitetta, joka toteutuessaan parantaisi olennaisesti satojen tuhansien epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien sairaanhoitajien oikeuksia, työolosuhteita ja -etuja.

Nepalissa terveysalan kantava voima ovat vapaaehtoiset terveystyöläiset, joista lähes 90 % on naisia, joiden oikeuksia ja virallistamista SASK kumppanien kanssa on alkanut edistämään. Kotitaloustyöntekijöistä yli 80 % on naisia, joiden epätyypilliset työolosuhteet ovat yleensä hyvin huonosti palkattuja ja työympäristö aiheuttaa usein turvattomuutta ja jopa riistoa. Tilannetta on ryhdytty korjaamaan viidellä hankkeella viidessä maassa.

Naiset muodostavat merkittävän osan julkisen alan työntekijöistä. Hankkeet ainakin Filippiineillä, Nepalissa, Haitissa, El Salvadorissa ja Guatemalassa ovat aktivoinnin ja koulutuksen kautta voimaannuttaneet kymmeniä tuhansia naisia vaatimaan työelämän oikeuksiaan voimakkaammin.

Eriarvoisuuden vähentäminen on oleellinen osa SASKin kehitysyhteistyöohjelman tavoitteita. Korkea ja kasvava eriarvoisuus maiden sisällä ja niiden välillä on ristiriidassa kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. SASKin ohjelmalla edistetään sellaista yhteiskuntapolitiikkaa, joka tähtää eriarvoisuuden vähentämiseen ja ihmisarvoisen työn lisääntymiseen globaaleissa tuotantoketjuissa. Ammattiyhdistysliikkeellä on keskeinen rooli tasaisemman tulonjaon ja oikeuksien edistäjänä lähes kaikkialla maailmassa, ja SASKin hankekumppanit työskentelevät osana kansalaisyhteiskuntaa oikeudenmukaisuuden puolesta ja eriarvoistavia tendenssejä vastaan.

Työpaikkatasolla ay-liikkeen neuvottelutoiminnan keskeisiä tavoitteita ovat elämiseen riittävät palkat ja inhimilliset työehdot. SASKin pääohjelmamaa- ja hankevalinnoissa yhtenä kriteerinä on tulojen ja hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen, jota arvioidaan tuloerojen indikaattoreiden kuten Gini-kertoimen avulla.

SASKin ohjelmassa **ilmastokestävyys** huomioidaan aina kun se on kumppanijärjestöille tärkeä tema ja nousee esiin hankeyhteistyössä. SASKin kumppanijärjestöt Myanmarin ja Mosambikin metsäsektorilla edistävät metsäsertifiointia ja sitä kautta osaltaan kestävä metsätaloutta, mikä hillitsee ilmastonmuutosta. Kestävä metsätaloutta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi edistetään myös yhteistyöllä WWF Suomen kanssa Nepalissa. SASKin nepalilaiset metsäalan kumppanijärjestöt järjestävät yhteistyössä WWF Nepalinsa kanssa jäsenilleen koulutusta ilmastonmuutoksen hillitsemisestä, työsuojelusta ja uhanalaisten lajien ja metsien suojelusta, jossa metsätyöläisten rooli on tärkeä.

30.8.2018

SASKin kumppanit raportoivat yhä useammin, kuinka ne ovat panostaneet enemmän **nuorison** aktivointiin ja koulutukseen. Erityisesti yksityisissä palveluissa, kuljetuksessa, teollisuudessa ja keskusjärjestöissä nuoret onkin saatu paremmin mukaan toimintaan. Se edellyttää modernien mobilisointitekniikoiden käyttöönottoa ja esimerkiksi sosiaalisen median ja tietotekniikan käytön lisäämistä. Nuoret tuovat ay-toimintaan energiaa, uusia ajatuksia ja myös tarpeita, mikä edellyttää sisäistä uusiutumista kumppaneilta. **Johtamiskoulutusta saaneista aktiiveista arviolta noin 10 % oli nuoria.** Nuorisotoimintaan panostaminen on yksi keskeinen kestäväyyden osatekijä.

4.5 Tuloksellisuuden ja tulosten kestävyysarviointia

SASKin ohjelmakaudella 2015–2017 kansainvälinen toiminta keskittyi SASKin strategiassa tehdyn linjauksen ja toiminnan sopeuttamisen jälkeen aiemman noin 40 kohdemaan sijaan noin yhdeksään maahan. Ohjelmakauden alussa tavoitteena oli keskittyä 15 pääkohdemaan, mutta vuoden 2017 lopussa toiminta oli keskittynyt **yhdeksään** maahan, eli Mosambikiin, Kolumbiaan, Nepaliin, Intiassa, Filippiineille, Indonesiaan, Malawiin, Myanmariin ja Namibiaan. Lisäksi **hanketoimintaa oli kaikkiaan 34 muussa maassa, joista merkittävämmiin kahdeksassa** eli Ghanassa, Sambiasa, Burkina Fasossa, Ecuadorissa, El Salvadorissa, Guatemalassa, Nicaraguassa ja Perussa. Kokonaisuutena merkittävää hanketoimintaa **ohjelmakaudella 2015–2017** oli 16 kohdemaassa.

Maantieteellisen keskittymisen ja selkeämmän ohjelmavoitteiden asettamisen myötä on nähtävissä, että toiminta tuottaa selkeämpiä ja kestävämpiä tuloksia. On kuitenkin muistettava, että yhteiskunnallisten kehitysprosessien tulos- ja vaikuttamisketjuissa on aina lukuisia riskejä ja vastavoimia, jotka vaikuttavat päämääriin hidastavasti tai jopa eliminoivat odotetut tulokset. Niistä huolimatta SASKin ohjelmatoiminnan kootut tulokset ovat kaikkien keskeisten ohjelmaintodikaattorien osalta hyvin positiivisia ja merkittäviä.

Ohjelmatoiminnan tyypillisiä **vaikutusketjuja** on avattu alakohtaisten kappaleiden lopuissa. On havaittavissa, että SASKin koulutusohjelmalla on keskeinen merkitys erityisesti heikoimpien kumppanien järjestöllisen osaamisen ja toimintavalmiuksien vahvistumisessa. Tärkeimpiä koulutusten kohderyhmiä ovat jäsenhankkijat, neuvottelijat ja johtajat. Toki toimijoiden vahvistumiseen vaikuttavat muutkin tekijät kuten jäsenmaksukertymän kasvu, tutkimustoiminnan laatu, naisten ja nuorten osallistaminen, demokraattiset yhdistystoiminnan periaatteet, poliittisen toimintatilan laajuus yhteiskunnassa, liittooyhteistyön laatu sekä johtamisen strategisuus. Näitä kaikkia ulottuvuuksia SASKin ohjelma on edistänyt tuloksekkaasti.

Kolme keskeisintä **tulosaluetta** ovat **jäsenhankinta, sopimustoiminta ja vaikuttamistyö**, jotka kaikki toteutuivat yli odotusten. Kumppanit saivat hankittua **yli 370 000** uutta jäsentä, perustivat **615** uutta ammattiliittoa ja neuvottelivat **503** uutta työehtosopimusta, jotka paransivat vähintään **295 000** työntekijän työskentelyolosuhteita. Sosiaaliturvan piiriin pääsi ainakin **1,79 miljoonaa** työntekijää, ja minimipalkka nousi ainakin **3,2 miljoonalla** työntekijällä. Näiden tulosten lisäksi **miljoonat työntekijät** saivat oikeudet liittyä muun muassa työehtosopimustoiminnan tai eläkejärjestelmien piiriin.

Tulokset ovat siis merkittäviä ja ylittivät odotukset. Tulosten kestävyys näkökulmasta kasvaneet jäsenmäärät luovat kumppaniliitoille uskottavuutta ja antavat painoarvoa esimerkiksi työehtosopimustoimintaan. Samalla ne luovat pohjaa proaktiiviselle, oppivalle ja kehittyvälle ammattiliitolle. Liiton demokraattiset toimintaperiaatteet antavat läpinäkyvyyttä ja tilaa

30.8.2018

moniarvoiselle kansalaistoiminnalle. Jäsenmäärien kasvu ja uusien liittojen syntyminen uusille työpaikoille merkitsee tyypillisesti kasvaneita tuloja jäsenmaksuista, mikä lisää kumppaneiden taloudellista kestävyttä ja omavaraisuutta. Ay-toiminnan laajentumisella on vaikutusta myös sopimustoiminnan onnistumiseen, sillä vain jäsenistöltään vahvat ammattiliitot ovat vakavasti otettavia neuvottelukumppaneita työnantajien näkökulmasta. Taloudellinen kestävyys ja kumppaniliittojen jatkuva kasvu ovat SASKin kehitysyhteistyöohjelman osatekijöitä.

Perustan tulosten kestävyydelle luo koulutustoiminnalla saavutettu kumppaneiden osaamisen ja ammattitaidon vahvistuminen. Panostukset johtamiskoulutukseen, neuvottelutaitoihin, liittoyhteistyön varmistamiseen, jäsenhankintaan, nuorisotoimintaan, työmarkkinatutkimukseen ja jäsenmaksujärjestelmiin ovat konkreettisia elementtejä tulosten kestävyuden varmistamiseksi. Koulutus on aina investointi, joka luo osaamista ja mahdollistaa esimerkiksi onnistuneen neuvottelutoiminnan, joka kohentaa työpaikkojen työturvallisuutta ja -ehtoja sekä takaa jatkuvan dialogin työnantajien ja työntekijöiden välille. Tämä puolestaan lisää toiminnan ennustettavuutta ja työntekijöiden hyvinvointia sekä tehostaa työntekoa.

SASK tekee yhteistyötä demokraattisten ja kehitystä tavoittelevien kumppanien kanssa. Lisäksi SASK pyrkii lähes aina rakentamaan kumppanuuden siten, että se suosii ja jopa edellyttää lisääntyvää liittoyhteistyötä. Yhteistyön ja yhdentymisen edistäminen sekä taidollinen ja tiedollinen kestävyys ovat vahvoja kestävyteen vaikuttavia osatekijöitä.

Tulosten jatkuvuuden näkökulmasta myös kyky ja mahdollisuus panostaa laadukkaaseen, oikea-aikaiseen tutkimustoimintaan on tärkeää. SASKin ohjelma tähtää työntekijöiden oikeuksien, työolosuhteiden ja -etujen parantamiseen, joten tulosten kestävyuden keskiössä ovat laadukas ja säännöllinen sosiaalinen vuoropuhelu ja edistyvä sopimustoiminta. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että sopimustoiminnan tasolle päästäkseen jokaisen SASKin kumppanin on pitänyt tehdä valtavasti työtä saavuttaakseen oikeuden edustaa työntekijöitä.

SASKin kumppanit globaalissa etelässä kehittyvät organisaatioina hitaasti erittäin haastavissa toimintaympäristöissä. Kumppaniliittojen taloudelliseen kestävyteen ja omavaraisuuteen on syytä kiinnittää jatkuvasti huomiota. Liittojen toimintakapasiteetin, legitimitietin ja relevanssin kehityksestä kertovat kuitenkin konkreettiset tulokset, kuten neuvottelut työnantajien kanssa, työntekijöille myönteisten lakimuutosten edistyminen vaikuttamistyön tuloksena tai pääsy neuvotteluihin kiinalaisten monikansallisten yritysten kanssa.

Hankemuotoisen yhteistyön päättäminen on aina haastava prosessi. Exit-suunnitteluun ja siitä keskusteluun kumppanien kanssa on panostettu etenkin uuden ohjelmakauden 2018–2025 alussa. Keskustelun aloittaminen riittävän varhain takaa sen, ettei hankeyhteistyön päättymisen tule kenellekään yllätyksenä. Monet SASKin kumppaniliitot ovat ymmärtäneet, että vaikka hanketoiminta päättyy, kumppanuus suomalaisen sisarliiton kanssa voi jatkua.

SASKin kumppanit tekevät sopimuksia yhteiskunnan ja työmarkkinoiden eri tasoilla työpaikoilta valtakunnallisiin neuvottelupöytiin. Laajaa, koko yhteiskuntaan vaikuttavaa sopimustoimintaa, pääsevät ja pystyvät toteuttamaan yleensä vain SASKin pitkäaikaisimmat kumppanit, tyypillisesti keskusjärjestöt. **Niiden saavuttamat miljoonien työntekijöiden elämään vaikuttavat kansalliset sopimukset luovat erittäin kestäviä positiivisia ja pitkäaikaisia tuloksia, erityisesti jos parannukset koskevat lainsäädäntöä.** Köyhille työntekijöille suosiolliset sosiaali- tai talouspolitiikan muutokset luovat hyvinvointia paljon laajemmallekin yhteiskunnassa, kun esimerkiksi työmarkkinarauha ja työmarkkinoiden ennustettavuus – ja ylipäänsä yhteiskunnan vakaus – vahvistuvat.

30.8.2018

4.6 Viestintää, globaalikasvatusta ja vaikuttamistyötä koskevat tulokset

SASKin viestintää, globaalikasvatusta ja vaikuttamistyötä toteutettiin ja kehitettiin SASKin viestintästrategian (2013–2016) sekä ohjelmakauden loppuvuodeksi laaditun koko järjestön uuden strategian (2017–2020) sekä sen pohjalta laaditun viestinnän pitkän aikavälin toimintasuunnitelman (2017–2020) toteuttamiseksi. Viestintästrategian mukaisesti SASKin viestintätoimet suunnattiin ensisijaisesti jäsenliittojen nykyisille ja potentiaalisesti tuleville vaikuttajille ja vasta toissijaisesti ns. suurelle yleisölle. Siksi järjestimme aiempaa kohdennettumpia tilaisuuksia, joiden avulla pyrimme varmistamaan riittävän tunnettuuden liittojen avainhenkilöiden keskuudessa. Pelkästään jäsenliittojemme median kautta SASKilla oli mahdollisuus kuitenkin tavoittaa jopa noin 1,7 miljoonaa ihmistä eli myös se suuri yleisö. Uudessa strategiassa ja viestintäsuunnitelmassa korostuu aiempaa enemmän myös vaikuttamistyö, mikä alkoi näkyä myös ohjelman loppupuolen toteutuksessa.

SASKin viestinnän kaksi pitkän aikavälin päätavoitetta olivat:

- 1) Ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyö ja kehityspoliittiset tavoitteet saavat taakseen ammattiliittojen päättäjien ja rivijäsenten aktiivisen tuen.
- 2) Ihmisarvoinen työ kestäväna tapana vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta on näkyvästi esillä kotimaan kehityspoliittisessa keskustelussa ja kehityspoliittikan agendalla.

Tavoitteista johdettuja viestinnän painopisteitä olivat koko ohjelmakauden ajan SASKin ohjelmatyön tulosten esiintuominen, globaalikasvatuksen ja SASKin vapaaehtoistoiminnan kehittäminen sekä kampanjointi ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan puolesta eri näkökulmista.

Ensimmäisen tavoitteen saavuttamiseksi SASK järjesti lukuisia ay-väelle (ja samalla muillekin sidosryhmille) suunnattuja tilaisuuksia sekä toimi asiantuntijapuhujana ay-liikkeen järjestämissä tilaisuuksissa. Lisäksi tarjottiin journalistisia artikkeleja, haastateltavia sekä apua jutunteossa ay-medialle. Globaalikasvatuksessa SASKin tapa toimia on kehitysyhteistyötä sekä SASKin teemoja ja roolia siinä valottavien ns. lähettiläskoulutusten järjestäminen liittojen jäsenille. Peruskoulutuksen jälkeen osallistujista tulee Kunnan työn lähettäjiä, jotka vievät ihmisarvoisen työn sekä SASKin viestiä eteenpäin omissa yhteisöissään ympäri maata.

Toisen tavoitteen eli **ihmisarvoisen työn** nousemista kehityspoliittiselle agendalle SASK on edistänyt jo vuosia erityisesti tukemalla SASKin jäsenkeskusjärjestöjä SAK:ta ja STTK:ta niiden kehityspoliittisessa vaikuttamisessa ja myös omalla vaikuttamistyöllä sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Vuonna 2015 vaikuttamistyö tuotti tulosta, kun tavoite säällisestä työstä saatiin osaksi maailmanlaajuisia kestäväen kehityksen tavoitteita (SDG 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua).

SASKin pääviestit ohjelmakaudella olivat:

- Kestävin tapa vähentää köyhyyttä on ihmisarvoinen työ, josta saa elämiseen riittävää palkkaa
- Ihmisarvoisen työn ehdot toteutuvat maailmalla parhaiten, kun työpaikalla toimii vapaa, demokraattinen ja työntekijöitä aidosti edustava ammattiliitto.

Seuraavassa käydään tarkemmin läpi SASKin toimintoja ja tuloksia viestinnän, globaalikasvatuksen ja vaikuttamistyön eri osa-alueilla. Ohjelmasta tiedottamista ja kehitysviestintää ei ole järkevää erotella toisistaan tässä raportissa, sillä ne kulkevat käsi kädessä SASKin

30.8.2018

viestinnässä. Toisin sanoen suurin osa toiminnoista on molempia, kampanjointi tosin ensisijaisesti kehitysviestintää.

4.6.1 Julkaisut ja aineistotuotanto

SASKin toimittama **Työmaana maailma** -lehti ilmestyi koko ohjelmakauden ajan. Kahtena ensimmäisenä ohjelman toteutusvuonna se ilmestyi neljä kertaa noin 11 000 kappaleen painoksena, mutta vuonna 2017 leikkaukset kehitysyhteistyöjärjestöiltä pakottivat supistamaan lehden ilmestymisen kahteen kertaan ja painosmäärän noin 4 000:een. Samalla lehden ulkoasu ja konsepti kuitenkin uudistettiin.

Muita SASKin **viestintäkanavia** olivat omat verkkosivut, hieman erilaisena eri kohderyhmille laadittava uutiskirje sekä sosiaalinen media: Twitter, Facebook, Instagram, ja YouTube.

SASKin **verkkosivuja** kehitettiin ohjelmakauden aikana vastaamaan paremmin viestinnällisiä tarpeita. Sen yhteyteen perustettiin vuonna 2016 sasktulokset.fi-sivusto, jossa SASKin tuella aikaansaatuja saavutuksia maailmalla kuvataan infograafeja hyödyntäen. Lisäksi ohjelmakaudella laadittiin ja julkaistiin pienempiä verkkosivustoja ja verkkovetoomuksia eri kampanjoiden tarpeisiin. Verkkosivujen kävijämäärät vaihtelivat ohjelmakauden aikana seuraavasti: yksittäisiä kävijöitä oli

- vuonna 2015 noin 27 300
- vuonna 2016 noin 18 500
- vuonna 2017 noin 17 700.

Vuonna 2015 kävijöiden määrä lisääntyi vielä selvästi edellisestä vuodesta (2014: 23 000), mutta sen jälkeen laskeva trendi on ollut hyvin selvä. Sen taustalla voi arvioida olevan seuraavia syitä: SASKin verkkosivuille aineistoja tuottava henkilöstömäärä väheni käytännössä jo vuonna 2016, kun kehitysyhteistyöleikkaukset toteutuivat. Samoihin aikoihin Facebook muutti algoritmejaan niin, että yksityishenkilöiden julkaisut saavat näkyvyyttä järjestöjen ja yritysten näkyvyyden kustannuksella. Koska iso osa liikenteestä SASKin verkkosivuille tulee Facebookin kautta, muutoksella oli selvä vaikutus kävijämääriimme, vaikka aloimme samaan aikaan markkinoida Facebook-julkaisujamme. SASKin verkkosivut eivät tuohon aikaan myöskään mukautuneet automaattisesti mobiililaitteiden näytön kokoon, mikä osaltaan verotti kävijöitä ja oli yksi tärkeä syy, miksi verkkosivujen kokonaisuudistus laitettiin alulle aivan ohjelmakauden lopussa vuonna 2017.

Vähemmällä henkilöresursseillakin SASK on kuitenkin kyennyt panostamaan näkyvyyteen sosiaalisessa mediassa, ja etenkin Facebookissa julkaisujen kävijäkattavuus ja sivujen seuraaja-/tykkääjämäärät ovat kasvaneet tasaisesti 10–20 % vuosivauhtia.

SASK seuraa säännöllisesti myös mediaosumia sekä ay-mediassa että valtakunnallisessa mediassa. Seurantajärjestelmät ovat vaihtuneet ohjelmakauden aikana, mikä tekee vertailtavuudesta hieman hankalaa, mutta media osumissa näkyy sama trendi kuin verkkosivujen kävijämäärissä: vielä vuonna 2015 käyrä oli nouseva, mutta sen jälkeen laskeva. Tässäkin näkyy selvästi yhden henkilötyövuoden väheneminen SASKin viestinnästä. Ay-lehtien osalta tilanteeseen vaikuttaa myös se, että lehtiä lakkaa ilmestymästä joka vuosi ja oletettavasti SASK-näkyvyyttä on siirtynyt liittojen verkkosivuille sekä verkkolehtiin (ne näkyvät seurannassa vasta 2016 alkaen, joten ei vertailutietoa).

30.8.2018

Muun muassa sujuvan ohjelmasta tiedottamisen tueksi SASKissa toteutettiin vuonna 2017 laaja sisäisen viestinnän uudistus, joka tukee muun muassa tuloksistamme viestimistä. Uudistuksessa otettiin käyttöön sisäinen sosiaalisen median kanava Yammer sekä tiedostojen jakamista ja yhteistä muokkaamista helpottava SharePoint.

4.6.2 Globaalikasvatus ja vapaaehtoistoiminta

Globaalikasvatuksessa SASKin tärkein toimintamuoto vapaaehtoisverkoston eli Kunnan työn lähettiläiden koulutukset ja toiminta. Vuosittain on järjestetty kaksi viikonlopun mittaista koulutusta, toinen uusille lähettiläille ja toinen jatkokoulutuksena peruskoulutuksen jo käyneille. Lähettiläitä on tähän mennessä koulutettu 217, ja heistä muutama kymmenen on erittäin aktiivisia. Ohjelmakauden alkaessa heitä oli 81. Ohjelmakauden lopussa toteutettuun kyselyyn vastasi 36 lähettilästä, jotka raportoivat toimistaan lähettiläänä. Lähettilästoiminta on kuitenkin haluttu pitää vapaamuotoisena, eli kukin voi toteuttaa itseään lähettiläänä haluamallaan tavalla. SASK on tarjonnut mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoisena tapahtumiin (mm. Maailma kylässä -festivaali) sekä tukenut lähettiläitä omien tapahtumien järjestämisessä. Monet ovat myös aktiivisia sosiaalisessa mediassa sekä varmistavat omien liittojensa hallinnossa, että SASKin ja kehitysyhteistyön tukeminen pysyy järjestön agendalla. Ainutlaatuista lähettilästoiminnassa on se, että sitä kautta tavoitamme kehitysyhteistyöstä kiinnostuneita ihmisiä ympäri Suomen. Vain murto-osa aktiiveista on pääkaupunkiseudulta.

Lähettilästoimintaa tukee SASKin globaalikasvatuksen toinen merkittävä ja erittäin suosittu toimintamuoto: matkustajille omakustanteinen opintomatka, joka järjestetään vuosittain SASKin toimintamaahan. Ohjelmakaudella matkat ovat suuntautuneet Kolumbiaan, Mosambikiin ja Intiaan.

4.6.3 Tapahtumat, kampanjointi ja vaikuttaminen

SASKin järjestämien tapahtumien lippulaiva on perinteisesti ollut kaksipäiväiset Solidaarisuuspäivät, mutta tällä ohjelmakaudella ne järjestettiin vain kerran ja pienempimuotoisena kuin aiemmin. SASK järjestää yhä enemmän myös pienempiä tapahtumia: miniseminaareja, elokuvanäytöksiä (Who Killed Chea Vichea, The True Cost, Machines), verkostoitumistilaisuuksia ja teemoitettuja tilaisuuksia erityisesti jäsenliitoille.

Jokaisena vuonna SASK jäsenliittoineen on osallistunut näkyvästi Maailma kylässä -festivaalille Helsingissä ja saanut sitä kautta näkyvyyttä parhaimmillaan kymmenille tuhansille ihmisille. SASK osallistui myös kahtena vuotena Työväen musiikkijuhlaan Valkeakoskella.

SASKin Kampanjat on pyritty sitomaan yhä vahvemmin ohjelmatyöhön. Kauden aikana SASKin kampanjateemoja ovat olleet mm. Qatarin MM-jalkapallostadionien rakentajien hengenvaaralliset työolot ja tekstiiliteollisuuden työntekijöiden kokemat vääryydet esim. tuhoisan Rana Plaza -tehtaan romahtamisen jälkeen. SASK on tehnyt yhteistyötä Vaatevallankumouskampanjan kanssa tarjoten faktatietoa sen tueksi sekä järjestämällä omaa toimintaa. SASK kuului koko ohjelmakauden ajan Puhtaat vaatteet -kampanjaverkostoon, joka parantaa maailman vaatetyöläisten asemaa vaikuttamistyöllä ja kampanjoinnilla. Vuonna 2017 SASK aloitti edelleen jatkuvan kampanjoinnin tehdäkseen näkyväksi kotiapulaisten olot maailmalla ja SASKin tällä ohjelmakaudella alkaneen työn niiden parantamiseksi. Lisäksi järjestö osallistui syksyisin Kunnan työn päivän ja Nenäpäivän kampanjointiin.

30.8.2018

SASKin toiminnalle on kautta vuosien haettu lisänäkyvyyttä tutkimusyhteistyöllä Finnwatchin kanssa. Vuosittain Finnwatchilta on tilattu vähintään yksi SASKin toimintaa tukeva selvitys.

Ohjelmakauden aikana SASK loi suuntaviivoja **yhteiselle vaikuttamiselle** sekä jäsenjärjestöjen että muiden yhteistyöjärjestöjen kanssa. Yksi tapa vaikuttaa on ollut YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden toimeenpanoon Suomessa osana työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoministeriön vetämiä työryhmiä, jotka koostuivat yritysten ja järjestöjen edustajista. SASK osallistui myös yhteisen näkemyksen laadintaan sekä päivittäistavarakaupan että teollisuuden pyöreissä pöydissä.

Vaikuttamistyötä pyöreissä pöydissä ovat tukeneet SASKin yritysyrityksenä teettämät selvitykset yritys vastuun toteutumisesta tiettyjen tuotteiden arvoketjuissa sekä useiden päivittäistavarakaupan yritysten kanssa toteutettu seurantaselvitys aiemman yritys vastuuhankkeen vaikutuksista. SASK piti yritys vastuuasioita esillä myös kehitysviestinnässään.

4.6.4 Viestinnän tuloksellisuus ja vaikuttavuus

SASKin viestinnän tavoittamien ihmisten kokonaismäärää on haastavaa arvioida, mutta sosiaalisen median ja laajentuneen lähettiläsverkoston kautta SASK tavoittaa vuosi vuodelta enemmän ihmisiä.

Viestinnän vaikuttavuutta on arvioitu SASKissa seuraavilla tavoilla:

- seuraamalla SASKin näkyvyyttä eri viestintäkanavissa (liitteinä 7-9 vuosittaiset media-seurantaraportit)
- seuraamalla ns. omien medioiden (verkko, lehti, some) levikkiä ja katselukertoja vuosittain
- lehden lukijakyselyllä vuonna 2016 (liitteenä 10)
- laajemmalla tunnettuus- ja mainekyselyllä, joka SASKissa on toteutettu muutaman vuoden välein ja toteutettiin ohjelmakauden 2015–2017 alussa ja loputtua (liitteinä 11 ja 12)
- opintomatkalaisille ja lähettiläille toteutetuilla kyselyillä ohjelmakauden päätteeksi

Määrällisten mittareiden tuloksia käsiteltiin jo edellä. Ohjelmakauden päätteeksi toteutetun laadullisen kyselyn tulosten perusteella SASKin työtä pidetään tärkeänä (lähes kaikki vastaajat) ja SASK tunnetaan kohtuullisesti. Tunnettuus kuitenkin laskee hieman vuodesta 2015. Syynä voidaan ajatella olevan yhden työvuoden väheneminen SASKin viestinnästä vuonna 2016 sekä kiristynyt kilpailu huomiosta kehitysyhteistyökentällä.

SASKin Työmaana maailma -lehden lukijakyselyn mukaan lehti huomataan ja muistetaan kiitettävästi sekä myös arvioidaan sisällöltään kiitettäväksi. Kyselyn ja SASKin tärkeimmiltä tutkijoilta saatujen viestien perusteella lehteä päätettiin säästöistä huolimatta jatkaa, vaikkakin supistettuna.

Vaikuttavuuden laadulliselle selvittämiselle olisi tuki suurempikin tarve, mutta se on pienillä resursseilla vaikeaa. On pidettävä tekemisen ja arvioinnin suhde järkevänä.

30.8.2018

4.7 Hallinto, seuranta ja arviointijärjestelmät ja niiden kehitys

4.7.1 Hallinto ja henkilöstö

Ohjelmakaudella SASKin jäsenmäärä kasvoi neljällä ammattiliitolla: jäseniksi liittyivät Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut, Kirkon akateemiset AKI, Talentia ja Suomen Laivanpäällystöliitto. Vuoden 2017 lopussa SASKin jäsenenä oli **kaksi keskusjärjestöä ja 37 ammattiliittoa**.

Vuonna 2016 SASKin päätöksentekojärjestelmä uudistettiin, tavoitteena taata kaikille jäsenjärjestöille mahdollisuus osallistua ohjelmatoimintaan. Uudistuksessa jäsenjärjestöjen kanssa yhdessä tehtävä ohjelmatoiminnan suunnittelu ja valmistelu sekä yksittäisiä hankkeita koskeva päätöksenteko siirrettiin hallitukselta kaikkien jäsenjärjestöjen yhteiseen **ohjelmakokoukseen** sekä jäsenjärjestöjä toimialoittain kokoaviin **sektorikokouksiin**. Hallituksen varsinaisten jäsenten enimmäismäärää pienennettiin viidestätoista kymmeneen henkeen. Samalla lakkautettiin hallituksen valmisteluelimenä toiminut työvaliokunta, jonka tehtävät jaettiin hallitukselle ja puheenjohtajistolle.

Vuonna 2016 toteutettiin jo ennen valtionavun leikkauksia suunniteltu organisaatiouudistus, jossa samalla huomioitiin henkilökunnan merkittävä väheneminen taloudellisten leikkausten seurauksena. Toiminta jaettiin kahteen yksikköön, kansainvälisen toiminnan yksikköön ja hallintoyksikköön, joita johtavat kansainvälisen toiminnan päällikkö ja hallintopäällikkö. Viestintä siirrettiin suoraan toiminnanjohtajan alaisuuteen. Kansainvälinen ohjelmatoiminta organisoitiin aiemman maantieteellisen jaon sijaan toimialoittain, tavoitteena syventää sektorispesifiä osaamista ja vaikuttavuutta sekä löytää aikaisempaa enemmän sektorikohtaisia synergioita. Henkilöstön vähenemisen vuoksi lähes kaikkia toimenkuvia muokattiin ja työtehtävät päivitettiin vastaamaan muuttunutta tilannetta.

Hallinnon työn painopiste on ohjelmakaudella 2015–2017 ollut selkeästi muutoksen hallinnassa. Merkittävin yksittäinen tekijä ja hallinnon toimintaa määrittänyt asia on ulkoministeriön kehitysyhteistyövaroihin kohdistama leikkaus, joka SASKin osalta johti resurssien leikkautumiseen noin 40 prosentilla. Talouden, henkilöstön ja hallinnon sopeuttamisen lisäksi hallinnossa panostettiin erityisesti henkilöstön osaamisen kehittämiseen. SASKille laadittiin strategialähtöinen osaamiskartta ja valmisteltiin siihen perustuva henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.

4.7.2 Toiminnan tarkastukset ja sisäinen valvonta

Ohjelmakauden aikana SASKin toimintaa tarkasteltiin sekä ulkoisilla että sisäisillä arvioinneilla poikkeuksellisen paljon. Vuonna 2015 SASK teetti **ulkoisen ohjelmaevaluaation** toiminnan vaikuttavuudesta. Ulkoministeriön ohjelmaturkijärjestöille vuosina 2015–2017 **teettämien RBM- ja CSO-evaluaatioiden** lisäksi SASKiin kohdennettiin myös säännöllinen ulkoministeriön **toiminnantarkastus** vuonna 2017.¹⁷

Yleisenä yhteenvedona tarkastusten tuloksista voi sanoa, että niiden mukaan **SASKin toiminta on relevanttia, vaikuttavaa ja hyvin linjassa kehityspoliittisten tavoitteiden kanssa**. Esille nousseista kehittämiskohteista SASK oli pääosin samaa mieltä arvioitsijoiden kanssa, ja huomattava osa suosituksista pystyttiin huomioimaan heti uuden kehitysyhteistyöohjelman valmistelussa.

¹⁷ Tarkastusraportit toimenpidesuunnitelmiseen toimitettu Ulkoministeriöön

30.8.2018

SASKin **sisäisen tarkastuksen pilottivaihe** päättyi 30.6.2015, jolloin myös sisäisen tarkastajan tehtävä lakkasi. Pilottivaiheesta tehdyn arvion perusteella sisäisen tarkastuksen toiminto siirrettiin toiminnanjohtajan alaisuudesta suoraan hallituksen alaisuuteen. Sen jälkeen tarkastukset on toteutettu ostopalveluina. Hallituksen jäsenistä ja ulkopuolisesta asiantuntijasta koostuva sisäisen tarkastuksen ohjausryhmä teetti ohjelmakauden aikana arvioita seuraavista aiheista:

2015: henkilöstöhallintoa koskevan tarkastuksen loppuun saattaminen, viestinnän tarkastus

2016: sisäinen tarkastustoimi

2017: SASKin hankkeiden sisäisen kustannusrakenteen avaaminen ja vertailu.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittäminen jatkuivat ohjelmakaudella. Koko henkilökunnan vastuulle kuuluvan sisäisen valvonnan merkitystä korostettiin henkilökunnan koulutuksissa, muun muassa ulkoisissa arvioinneissa esille nousseiden havaintojen pohjalta. Ohjelmakauden alussa vuonna 2015 käyttöön otettu **riskienhallintajärjestelmä on osoittautunut toimivaksi riskien tunnistamisessa** (mm. ulkoministeriön mahdolliset rahoitusleikkaukset oli tunnistettu vuoden 2015 alussa), sen sijaan riskien minimoimiseen ja niihin varautumiseen liittyvissä toimenpiteissä on todettu olevan kehittämisen varaa.

SASKin riskienhallintajärjestelmän tunnistamat merkittävimmät riskit ohjelmakaudella 2015–2017 olivat:

2015: ulkoministeriön rahoituksen taso, valuuttakurssien vaihtelut, yksittäisiin hankkeisiin mahdollisesti kohdistuvat väärinkäytökset, jäsenjärjestöjen meneillään olevien uudelleen organisoitumisten ja taloudellisten tilanteiden vaikutukset SASKin rahoitukseen.

2016: hankkeiden seurannan riski, valuuttakurssien vaihtelut, heikko maksuvalmius ja liittorahoituksen pysyvä pienentyminen, ulkoministeriön rahoituksen väheneminen, kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksien rajoittuminen ohjelmamaissa.

2017: liittorahoituksen pysyvä pienentyminen, valtionavun pienentyminen, työn kuormittavuus ja jaksaminen, heikko maksuvalmius (esim. UM:n rahoituspäätöksen myöhäisen ajankohdan vuoksi).

4.7.3 Toiminta verkostoissa

SASKin kaltaisen yhteiskunnalliseen muutokseen pyrkivän järjestön toiminnan tuloksellisuuden kannalta verkostoituminen on lähes välttämätöntä. Verkostot kehityksessa, Suomessa ja Euroopassa auttavat seuraamaan yhteiskunnallista tilannetta, jonka pohjalta ohjelman toteutusta suunnitellaan ja täsmennetään.

Keskeisin verkosto SASKille on suomalaisten jäsenjärjestöjen eli ammattiliittojen ja ammatillisten keskusjärjestöjen verkosto, jonka ammatillista osaamista SASK hyödyntää kansainvälisen ohjelman toteutuksessa. Jäsenjärjestöverkosto on keskeisessä osassa myös viestinnän kannalta. Viestimällä jäsenjärjestöittäin kohdennetusti niiden omien viestintäkanavien kautta SASK tavoittaa viestinnällään jopa 1,6 miljoonaa suomalaista ammattiyhdistysliikkeen jäsentä ja aktiivia.

30.8.2018

Kehitysmaiden työelämän tilanteen ymmärtämisen kannalta keskeisimpiä verkostoja ovat kansainvälisten ammattiliittojen (GUF, Global Union Federations) verkostot. Niiden avulla SASK seuraa sekä yleistä yhteiskunnallista tilannetta että erityisesti kunkin sektorin erityiskysymyksiä toimintansa kannalta keskeisissä maissa.

Globaaleja työmarkkina- ja kehityspolitiikan kysymyksiä seurataan ja niihin vaikutetaan ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisten kehitysyhteistyötoimijoiden yhteistyön kautta. Globaali vaikuttaminen OECD:ssa, EU:ssa ja jossain määrin myös ILOssa tapahtuu maailman ay-liikkeen kattojärjestön ITUCin (International Trade Union Confederation) kehitysyhteistyöverkoston TUDCN:n (Trade Union Development Cooperation Network) puitteissa. Sen toiminnassa ovat mukana sekä avunantaja- että vastaanottajamaat. Lisäksi toiminta TUDCN:ssa on tuonut arvokasta kokemusta SASKille eri Euroopan maista, etenkin Alankomaista ja Tanskasta liittyen kehitysyhteistyövaroilla tehtävään yksityissektorin vahvistamiseen ja ammattiyhdistysliikkeen rooliin siinä.

SASKin kannalta erittäin tärkeä verkosto on kansainvälinen sisarorganisaatioiden verkosto, ja siinä etenkin pohjoismaalais-hollantilais-saksalainen viiteri. Tässä ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyöverkostossa toimimalla SASK on osallistunut sekä toiminnan parempaan koordinaatioon tähtäävään työhön että hallinnollisten käytäntöjen parempaan harmonisointiin.

Lisäksi toimiminen suomalaisessa kehitysyhteistyöjärjestöjen verkostossa mahdollistaa tehokkaamman osallistumisen kotimaan vaikuttamistoimintaan. Kotimaan vaikuttamisverkostoista tärkeimmät ovat muut UM:n ohjelmaturkijärjestöt sekä toimiminen Finnwatchissa, Kepa-Kehyksessä ja Reilun kaupan edistämisyhdistyksessä, joiden kaikkien jäsen SASK on.

4.7.4 Ohjelma- ja hankehallinto

Hankehallintoon liittyviä toimintoja olivat suunnittelu-, koordinaatio-, seuranta- ja arviointikoukset. Niiden avulla SASK pitää hanketoimintaa läpinäkyvänä, eli liittojen jäsenet tietävät, mihin ulkopuolinen rahoitus käytetään. Ne myös vahvistavat hankkeiden suunnittelua ja seuranta- ja SASKin jäsenliittojen omistajuutta prosesseissa.

Suomessa SASKin jäsenjärjestöjen kanssa yhdessä tehtävä ohjelmatoimintaa koskeva suunnittelu, valmistelu ja seuranta tapahtuu ohjelmakokouksissa, joita järjestetään yhdestä kahdesta vuodesta. Yksittäisiä hankkeita koskevat päätökset tehdään toimialoitain sektorikokouksissa, joissa ovat edustettuina SASKin jäsenjärjestöt kyseiseltä toimialalta.

Kumppanit tuottavat SASKille hankkeiden toiminnasta ja taloudesta puolivuotisraportin heinäkuussa ja vuosiraportin (ml. tilintarkastusraportti) seuraavan vuoden helmikuussa. SASKin kansainvälisen toiminnan suunnittelijat analysoivat ne ja syöttävät tuotos- ja tulostiedot tietojärjestelmään. Järjestelmä tuottaa aggregoitua toimialakohtaista tietoa, jotka analysoidaan toimialaraportteiksi. Kansainvälisen toiminnan päällikkö kokoaa toimialaraportteista vuosi- ja ohjelmakauden raportit yhteistyössä hallinto- ja viestintäpäällikön kanssa.

SASKin hanketoimintaa toteutetaan kahdella eri tavalla: bilateraalisten kumppaneiden ja kansainvälisten liittojen (GUF-kumppanit) kanssa. Hankekumppanin rooli on ehdottaa, suunnitella, toteuttaa, seurata ja raportoida hankkeita. GUF-kumppaneilta saadaan hankkeiden koordinaatio- ja suunnittelutukea ja toteutukseen tarvittavaa toimialatietoutta, kansainvälisiä kontakteja sekä tukea globaalin etelän paikallisten ammattiliittojen hanketoteutukseen. Maksuliikenne perustuu hankesopimukseen, -budjettiin ja kumppanin ennakkomaksupyntöihin, jotka

30.8.2018

perustuvat hankkeen jo toteutuneisiin ja loppuvuoden arvioituihin kuluihin. Hankkeet arvioidaan joko sisäisesti ja/tai ulkoisen arvioijan toimesta normaalisti noin kahden vuoden välein sekä lähes aina hankkeen päättyessä.

4.8 Kohdatut haasteet ja opitut asiat

4.8.1 Haasteet

Ohjelmakauden aikana kehitysyhteistyössä tapahtui suuria muutoksia sekä Suomessa että kansainvälisesti. SASKille ohjelmakauden 2015–2017 merkittävin tekijä oli ulkoministeriön ohjelmatukeen tekemä leikkaus, joka astui täysimääräisesti voimaan vuoden 2016 alusta. Sen seurauksena SASKin rahoituksesta **katosi noin 40 %** edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2015 lopun tunnelmia ja ohjelman toteutusta leimasivat epävarmuus toiminnan tulevaisuudesta, hanketoteutuksen jatkosta ja työpaikkojen säilyvyydestä. Tehtyjen säästöpäätösten toimeenpano tapahtui pääasiassa vuonna 2016 mutta jatkui osittain vielä vuonna 2017.

Leikkausten tuloksena **SASKin hanketoiminnan volyymi laski 38 %**, mikä johti leikkauksiin kaikilla toiminta-alueilla, mutta erityisesti Länsi-Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Leikkausten seurauksena pääkohdemaiden määrä väheni vuosina 2016–2017 viidestätoista yhdeksään. **Viestinnän resursseista leikattiin 50 %**, mikä johti viestinnän vaikuttavuuden heikkenemiseen. **Henkilöstökuluista säästettiin noin 25 %**, pääasiassa työsuhteiden määrää vähentämällä.

SASKin jäsenjärjestöjen ja ulkoministeriön kanssa sovittujen rahoitusjärjestelyjen ansiosta leikkauksia ei onneksi tarvinnut toteuttaa täysimääräisesti tammikuun 2016 alusta, vaan ohjelman alasajoa voitiin tehdä hiukan hallitummin vuosien 2016–2017 kuluessa.

Kehitysyhteistyön rahoituksen leikkaukset ja siirrot yksityisen sektorin käyttöön muuttivat merkittävästi kehitysyhteistyötä. Yksityiselle sektorille tarjottiin mahdollisuus ottaa monin paikoin johtava rooli kehitysyhteistyön toteuttamisessa osana omaa liiketoimintaansa. Positiivista tilanteesta on se, että työ ja toimeentulo ovat nousseet yhä tärkeämmiksi kehityskysymyksiksi. SASKille tämä voi tarjota uusia mahdollisuuksia, kuten Alankomaissa ja muissa Pohjoismaissa on SASKin sisarjärjestöjen kohdalla tapahtunut. Toisaalta suomalaisessa keskustelussa on jo nyt nähtävissä halua rajata ns. perinteisen kehitysyhteistyön fokusta kaikkein köyhimpiin ja hauraisiin valtioihin, jossa SASKin nykyisten linjausten mukaiset toimintamahdollisuudet ovat rajallisemmat. Edellä mainitut trendit ovat osa pitkäaikaista muutosta, jossa SASKille voi aueta uusia mielekkäitä toimintamahdollisuuksia, mutta toisaalta jotkut nykyiset rahoitusmallit voivat sulkeutua.

Mahdolliset muutokset SASKin jäsenjärjestöjen toiminnassa ja SASKille ilmaistavassa tahtotilassa voivat myös vaikuttaa SASKin toimintaan. Äkkinäisiä muutoksia ei näyttäisi olevan tiedossa, mutta työmarkkinoiden trendit tulevat pidemmällä aikavälillä vaikuttamaan myös SASKin toimintakenttään, niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Siksi suomalaisen ja globaalin työmarkkinatilanteen seuraaminen on entistäkin tärkeämpää SASKin tulevaisuuden kannalta.

Ohjelman toteutuksessa on kohdattu muun muassa epävakaa yhteiskunnallisista tilanteista johtuvia haasteita. Esimerkiksi Mosambikin talouskriisi aiheutti riskiarvioinnin uudelleen tarkastelun, samoin kuin Filippiinien ”huumesota”, joka on johtanut poliittista työtä tekevien aktiivien varovaisuuteen ja vaikuttanut negatiivisesti SASKin kumppanien toimintaan. Myös

30.8.2018

Myanmarissa ja Kolumbiassa SASKin kumppanit joutuvat jatkuvasti arvioimaan riskejä välttääkseen väkivaltaisuuksia.

Ohjelman tuloksia arvioitaessa on hyvä muistaa, että niiden saavuttamista hankaloittaa merkittävästi vastustus työnantajien ja paikoin myös hallitusten taholta. Jokainen saavutettu tulos on ainakin jossain määrin altistunut häirinnälle tai vastustukselle – joskus hyvin voimakkaalle ja jopa väkivaltaiselle. Valitettavasti uhkaukset ay-aktiivien henkilökohtaiseen turvallisuuteen jatkuvat Filippiineillä, Kolumbiassa ja Keski-Amerikassa.

Viestinnässä erityisen haasteelliseksi on ohjelmakaudella koettu jatkuva viestinnällisten vaatimusten kasvu yhteiskunnassa, muun muassa nopeuden ja viestintäkanavien osalta. Lisäksi viestien läpimenemiseksi vaaditaan yhä kohdennetumpaa viestintää, mutta huomattavasti leikatuin resurssein SASKin viestintä ei pystynyt riittävästi räätälöimään viestejä eri kohderyhmille eikä ottamaan käyttöön esimerkiksi uusia sosiaalisen median kanavia erityisesti nuoria houkutellakseen.

Edellisten haasteiden kanssa samanaikaiset, sinänsä erittäin hyödylliset, satsaukset globaalikasvatukseen ja jäsenjärjestöjä ja niiden kansainvälisyydestä kiinnostuneita aktiiveja sitouttavaan viestintään merkitsivät toisaalta perinteisen viestinnällisen sisällöntuotannon ja sitä kautta yleisen näkyvyyden heikkenemistä. Kuitenkin SASKissa on todettu, että entistä sitoutuneemmat jäsenjärjestöt ovat järjestön elinehto, ja siksi niihin on päätetty panostaa myös viestinnällisesti.

4.8.2 Opitut asiat

Raportoinnin aikana on noussut esiin useita opittuja asioita. SASKissa vuonna 2016 käyttöön otettu toimialakohtainen lähestymistapa ohjelmatyössä on todettu hyödylliseksi tavaksi toimia. Se edellyttää ja myös tuo mukanaan vahvempaa kommunikaatiota suomalaisten jäsenjärjestöjen kanssa, samoin kuin kansainvälisten ammattiliittojen. Yhteistyö tehostaa ohjelman kehittämistä ja uusista painotuksista sopimista. SASKin tulee edelleen lisätä jäsenjärjestöjensä asiantuntijaresurssien käyttöä ohjelmatoiminnassaan. Tämä edellyttää entistä parempaa kehitystarpeiden ja tarvittavien resurssien tunnistamista jo hankkeiden suunnitteluvaiheissa.

SASKilla on jo vuosien ajalta kokemusta yritysyritysoyhteistyöstä suomalaisten tai yhteispohjoismaisten yritysten kanssa. Vuonna 2017 SASK jatkoi yhteistyön tiivistämistä suomalaisten yritysten kanssa, sillä SASKilla on laajojen ay-verkostojensa kautta mahdollisuus auttaa suomalaisia yrityksiä varmistamaan, että uudet työpaikat kehittyvissä maissa täyttävät ihmisarvoisen työn ehdot ja että ILO:n määrittämät työelämän perusoikeudet toteutuvat suomalaisissa investoinneissa kehittyviin maihin. Kokemukset yritysyritysoyhteistyöstä ohjelmakaudella 2015–2017 osoittivat, että vastuullisimmat yritykset ovat halukkaita panostamaan etenkin tutkimusyhteistyöhön, mutta vaalivat erittäin tarkasti omaa julkisuuskuvaansa.

Suomalaisiin investointeihin kehittyvissä maissa liittyy oletus työllistämisestä ja siten taloudellisen vaurauden lisäämisestä. Alueellisten verkostojen käyttäminen monikansallisten yritysten kanssa käytävissä sopimustoimintaprosesseissa on tärkeää. Myös olemassa olevia kansainvälisten yritysten ja ammattiliittojen tekemiä globaaleja puitesopimuksia (Global Framework Agreements) tulee hyödyntää.

SASKin toiminta koetaan relevantiksi kumppaneiden tilanteisiin ja olosuhteisiin nähden. Ohjelmatoiminnan relevanssi vahvistuu entisestään, kun uudella ohjelmakaudella 2018–2025

30.8.2018

korostuu sopimustoiminnan kehittäminen ja naisvaltaisten, hyvin haastavissa työmarkkinatilanteissa olevien, työntekijäryhmien tilanteen kohentaminen. Kaikkein haavoittuvimmassa asemassa työmarkkinoilla ovat kotona työskentelevät ja itsensä työllistäneet. Myös kotitaloustyöntekijöillä ja siirtotyöläisillä on merkittävästi huonommat työolot ja oikeudet kuin muilla työntekijöillä keskimäärin. Ohjelman relevanssin vahvistamiseksi SASKin tulee harkita, olisiko näihin kohderyhmien oikeudellisen tilanteen korjaamiseksi panostettava vielä enemmän.

Ohjelmakauden aikana SASK panosti entistä enemmän kumppaneidensa kanssa toimintaympäristöanalyysiin. Muutamissa tapauksissa, esimerkiksi Thaimaan kuljetusalalla, yksittäinen läpimurto hyvin vaikeissa olosuhteissa onnistui erittäin syvällisen analyysin perusteella ja oli tärkeämpi strateginen avaus kuin useita samankaltaisia tuloksia helpommissa olosuhteissa. Muutenkin hankkeiden suunnitteluvaihe on tuloksellisuuden kannalta elintärkeä. SASK ja kumppanit pystyvät vaikuttamaan niiden sisältöön, niiden relevanssiin, ohjelman tavoitteiden mukaisuuteen ja hankkeen tulosten mitattavuuteen. Hankkeiden identifioinnissa ja suunnittelussa tulee ottaa huomioon useita näkökulmia, kuten niiden paikallinen relevanssi, toimialakohtainen merkitys sekä kansallinen vaikuttavuuspotentiaali. On tärkeää analysoida tavoitteita riittävän yksityiskohtaisesti suhteessa olosuhteisiin, joissa tulosten odotetaan syntyvän.

Ohjelmakaudella 2015–2017 SASKin toimintaa arvioitiin useilla ulkopuolisten tekemillä arvioinneilla. Vuonna 2015 SASK teetti **ulkoisen ohjelmaevaluaation** toiminnan vaikuttavuudesta. Ulkoministeriön ohjelmatukijärjestöille vuosina 2015–2017 **teettämien RBM- ja CSO-evaluaatioiden** lisäksi SASKiin kohdennettiin myös säännöllinen ulkoministeriön **toiminnan tarkastus** vuonna 2017. Lisäksi ohjelmakaudella toteutettiin seitsemän ulkoista hanke-evaluatiota ja muut päättyneet hankkeet arvioitiin sisäisesti.

Evaluaatiot olivat hyödyllisiä SASKille ja suositukset olivat rakentavia sekä toteutettavissa. Arvioinneista oppimiseen ja toiminnan kehittämiseen niiden suositusten perusteella kiinnitettiin edelleen huomiota.

SASKin kannalta olennaisimmat suositukset liittyivät ohjelmaperusteiseen lähestymistapaan ja tarkoituksenmukaisuuteen (relevance). Keskeisimmät löydökset otettiin huomioon SASKin uuden kehitysyhteistyöohjelman 2018–2025 valmistelussa, ja esimerkiksi vaikuttavuuspolkua muutosteorian (Theory of Change -mallin) muodossa kehitetään edelleen. Uuden ohjelman tarkoituksenmukaisuutta on tehostettu yksittäisten hankkeiden lukumäärää vähentämällä sekä yhdenmukaistamalla ja koordinoimalla pienempää hankemäärää maiden sisällä ja välillä.

Työn tuloksellisuuden ja etenkin ohjelman vaikutusten osoittaminen on SASKille erittäin tärkeää. Suositusten mukaisesti SASK painottaa (nyt ja tulevaisuudessa) seurannassa, evaluoinneissa ja raportoinnissa aiempaa enemmän tuloksia ja laajaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta sen lisäksi, että vahvistetaan ammattiyhdistysliikettä. Lisäksi SASK etsii jatkuvasti kattavampia ja osaamis pohjaisia lähestymistapoja koulutukseen ja kapasiteetin kasvattamiseen yhdessä globaalien ja paikallisten ammattiliittokumppaniensa kanssa.

SASK kumppaneineen on satsannut vuosia naisten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen. Tasa-arvon edistämiseen ja naisten aseman parantamiseen työmarkkinoilla voidaan kuitenkin panostaa vieläkin enemmän, ja niiden on jatkettava ohjelmatoiminnassa kaikilla mahdollisilla tavoilla. Tasa-arvotyötä vahvistavat tulevalla ohjelmakaudella uudet hankkeet hyvin naisvaltaisilla aloilla Nepal in terveydenhoidossa sekä SASKin vahvaksi uudeksi toimialaksi vakiintunut työ kotitaloustyöntekijöiden aseman parantamiseksi Kolumbiassa, Mosambikissa, Indonesiassa ja Filippiineillä. Lisäksi SASK on pilotoinut sarjan tasa-arvokoulutuksia ohjelmakaudella 2015–2017.

30.8.2018

SASK keskittyy toiminnassaan voimakkaasti kumppaneiden osaamisvajeiden korjaamiseen. Kumppanien kapasiteetin vahvistaminen korostuu toimialoilla ja maissa, joissa hankeinterventiot ja yhteistyökumppanit ovat uusia. Myös kulttuuriset normit ja käytännöt vaihtelevat eri työntekijäryhmien kesken SASKin toimintamaissa. Esimerkiksi toiminta naisvaltaisilla aloilla, kuten kotitaloustyöntekijöiden kanssa, vaatii erilaista osaamista kulttuuristen normien ja käytäntöjen huomioimisessa järjestäytymistyössä. Alan työoikeuksien edistäminen tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia SASKille ja sen kumppaneille.

Osassa hankkeita on tavoitteet asetettu hyvin korkealle. Siitä seuraa ”kärsimättömyyttä” joka syntyy siitä, että läpimurtoja ei välttämättä saavuteta ohjelmakauden aikana. Tästä oppien merkittävät pitkän ajan päämäärät tulee pilkkoa pienempiin välitavoitteisiin, jotka voidaan selkeämmin arvioida ja raportoida ohjelmakausien aikana. SASKin ohjelma tuottaa monenlaisia kestäviä tuloksia erityisesti koulutuksen, järjestäytymisen, neuvottelutoiminnan ja vaikuttamistyön kautta.

SASKin kehitysyhteistyöohjelman tulosten kestävyys on parantunut, mutta sitä tulee kehittää edelleen. Tämä nousi esiin myös CSO-evaluatation keskeisenä SASKiin kohdistuvana havaintona. Havainnoissa todettiin, että ammattiliittojen organisaatioiden vahvistaminen ja johtajuuden kehittäminen on edennyt SASKin ohjelmassa, mutta järjestäytymisen vaikeuksia on yhä monissa ammattiliitoissa ja keskusjärjestöissä. Myös ammattiliittojen jäsenet eivät ole useinkaan kovin sitoutuneita jäsenmaksujen maksamiseen eivätkä liitot puolestaan ole sitoutuneita perimään maksamatta jääneitä jäsenmaksuja. Myös kumppanien taloudelliseen kestävyYTEEN on edelleen kiinnitettävä huomiota entistäkin systemaattisemmin ja vahvemmin.

SASKin uusi ohjelma tavoitteineen ja indikaattoreineen antaa hyvän raamin tavoitella entistäkin kestävämpiä tuloksia. Johtamiskoulutukset on koettu hyväksi tavaksi edistää kumppanien toiminnan kestävyttä, ja niihin panostetaan tulevalla ohjelmakaudella yhä enemmän. Satsaukset näkyvät jo hieman muun muassa lisääntyneenä sopimustoimintana ja toiminnan modernisoitumisena. Uudessa ohjelmassa onkin keskityttävä rakentamaan kumppaneiden kapasiteettia myös sopimustoiminnassa ja toki edelleen myös jäsenhankinnassa. Näihin asioihin SASK on keskittynyt jo pitkään, koska ne ovat toiminnan kestävyden kulmakiviä.

Tutkimustoiminnan ja strategisen suunnittelun tärkeys ay-toiminnan kehittämisessä tunnustettiin ohjelmakaudella monin paikoin. Tutkimuskapasiteetin varmistaminen on tärkeä edellytys ay-liikkeen uudistumiselle ja siinä mielessä tärkeää myös tulosten kestävyden näkökulmasta.

SASKin ja kumppaneiden on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kumppaniliitoissa valta ei lepää automaattisesti vuodesta toiseen yhden ihmisen harteilla, vaan että kumppanit edistävät aktiivisesti demokraattisia periaatteita toiminnassaan. Tuloksellisuuden yksi perusedellytys on ay-verkoston hyvä yhteistyö kaikilla työelämän ja yhteiskunnan tasoilla eli paikallisesti, toimialakohtaisesti ja kansallisesti sekä niiden välillä. Tätä on toteutettu useissa hankkeissa, mutta SASKin kannattaa korostaa asiaa jatkossakin.

Pitkään tavoiteltu läpimurto neuvotteluoikeuksien periaatteellisessa hyväksymisessä Filippiinien julkiselle alalle osoitti SASKin strategisen tuen tärkeyden. Sen edellytys on paikalta palkattu, paikallisen yhteiskunnan erittäin hyvin tunteva henkilöstö, josta SASK on halunnut leikkauksista huolimatta pitää kiinni. Peräänantamaton satsaaminen ILO:n sopimuksen ratifioimiseen kannatti juuri Filippiineillä, joka suurena taloutena voi toimia oikeuksien suhteen päänaavaajana koko Kaakkois-Aasiassa. Lisäksi tapaus osoitti sen, että merkittävien yhteiskunnallisten muutosten läpiviemiseksi kannattaa epäonnistumisten jälkeenkin yrittää yhä uudelleen, sillä maan hallinnon vaihtuessa aukeaa joskus yllättäviäkin mahdollisuuksia.

30.8.2018

SASKin aluekoordinaattoreiden rooli on merkittävä juuri paikallisten olosuhteiden ja poliittisen kontekstin hahmottamisessa mutta myös hankekumppaneiden arvioinnissa ja niiden sparraamisessa. SASKin täytyy huolehtia, että heidän osaamistaan hyödynnetään jatkossakin ohjelman ja hankkeiden identifiointi- ja arviointivaiheissa.

Viestinnälle ja hallinnolle ohjelmakausi oli hyvin opettavainen, sillä monia asioita alettiin tehdä toisin kuin aikaisemmin. Ehkä tärkeimpänä oppina muutoksista oli se, että niiden kanssa tarvitaan paljon kärsivällisyyttä ja muutosjohtamista, sillä muutos ei tapahdu pelkällä päätöksellä. On annettava organisaatiolle aikaa sopeutua uusiin vaatimuksiin ja toimintatapoihin.

Esimerkiksi entistä enemmän ohjelman tuloksiin painottuva viestintä osoittautui erittäin vaikeaksi, koska ohjelmatasolle ei ollut suunniteltu viestinnän tuloksia mittaavia indikaattoreita. Indikaattoreita kehitettiin vasta seuraavalle ohjelmakaudelle 2018–2025 – ja yhteiskunnallisen muutoksen tuottaminen vuoden 2018 alun lähtötasoon verrattuna vie aikaa. Siihen saakka viestinnän ja koko SASKin organisaation on edelleen tehtävä paljon työtä ns. tapauskertomuksiin tuloksista. Maiden tasolla saavutetuista tuloksista voidaan tehdä visuaalisesti laadittuja tapauskertomuksia, joita voidaan jakaa SASKin sidosryhmille ja suurelle yleisölle.

4.9 Talous

SASKin kehitysyhteistyöohjelmalle syksyllä 2014 myönnetty **valtionapu rahoituskaudelle oli yhteensä 16,5 miljoonaa euroa**. Kehitysyhteistyörahoituksen leikkausten myötä kolmivuotinen rahoitus **pieneni 10,86 miljoonaan euroon**. Ulkoministeriö myönsi tuenkäyttömuutoksella luvan käyttää edelliseltä rahoituskaudelta käyttämättä jääneen 832 330 euroa, joka helpotti merkittävästi toimintojen sopeuttamista ja uudelleen kohdentamista. Käytettävissä oleva valtionapu oli siten yhteensä 11 692 330 vuosille 2015–2017.

Valtionavun osuus toteutuneen ohjelmatoiminnan rahoituksesta oli yhteensä 11 667 231 euroa (81 %). SASKin omarahoitus kolmivuotiskaudella oli 2 696 753 euroa (19 %). Se koostui pääasiassa jäsenjärjestöjen maksamista toimintojen omarahoitussuosuuksista, jäsenmaksutuotoista sekä muista varainhankinnan tuotoista. SASKin kehitysyhteistyöohjelman toteutuneet kustannukset toiminnoittain on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Ohjelman toteutuneet kustannukset toiminnoittain 2015–2017

Toiminto	Toteutuneet kulut	Osuus ohjelmasta
Hanketoiminta (sis. hankematkakulut)	9 393 834	65 %
Ohjelman suunnittelu, seuranta ja kehittäminen	2 223 569	15 %
Kansainvälinen toiminta yhteensä	11 617 403	81 %
Viestintä ja globaalikasvatus	905 204	6 %
Ohjelmasta tiedottaminen	405 394	3 %
Viestintä yhteensä	1 310 598	9 %
Hallinto	1 435 983	10 %
Ohjelma yhteensä	14 363 984	100 %

30.8.2018

5. Tuenkäyttömuutoksella ohjelmakaudelta 2012–2014 toteutettavan suunnitelman toiminnan tulokset ja talous

SASKilta jäi edelliseltä 2012–2014 ohjelmakaudelta käyttämättä valtionapua, jonka käyttämisestä tehty tuenkäyttömuutossuunnitelma hyväksyttiin ulkoministeriössä elokuussa 2015. Suunnitelman keskiössä olivat SASKin ja suomalaisten yritysten kanssa tehtävät yhteistyöhankkeet, naisten aseman ja demokratian vahvistaminen kaikkein köyhimmässä maissa sekä laadun ja vaikuttavuuden parantaminen ohjelmatyössä. Taulukossa 4 on listattu tuenkäyttömuutoksella toteutetut hankkeet, joista viimeiset (6501 ja 7350) valmistuivat vuoden 2017 alkupuolella.

Taulukko 4. Tuenkäyttömuutoksella ohjelmakaudelta 2012–2014 toteutetut hankkeet

Hanke-nro	Nimi	Maat	Suunnitelma	Toteutunut 2015–2017
6401	Lisääntykö vastuullisuus Vietnamin - tutkimus	Vietnam	50 000	52 914
6501	Ihmisarvoinen työ ja viinirypäleiden arvoketju	Intia, Etelä-Afrikka, Brasilia	100 000	85 780
6402	Ihmisoikeusriskit ja ammattiliitot Kesko Oyj:n hankintaketjussa	Bangladesh, Indonesia, Kolumbia, Thaimaa	55 000	42 490
4110	Siirtotyöläisten ihmisoikeustilanteen parantaminen	Intia, Nepal	140 500	136 873
2028	Ammattiliiton osaamisen vahvistaminen eriarvoisuuden vähentämiseksi	Namibia	167 000	154 198
2355	Ammattiliittojen strategisen yhteistyön lisääminen köyhyyden vähentämiseksi	Malawi	75 000	72 756
2356	Ammattiliittojen strategisen yhteistyön lisääminen köyhyyden vähentämiseksi	Mosambik	120 000	80 495
4013	Yksinyrittäjänäisten ihmisoikeuksien parantaminen tekstiiliteollisuudessa	Pakistan	46 896	47 358
4018	Ihmisarvoinen työ ja kestävä kehityksen edistäminen metsäsektorilla	Nepal	52 000	52 165
4108	Ihmisoikeudet ja ihmisarvoinen työ metsä- ja sahatavarateollisuudessa	Myanmar	60 000	58 065
2029	SASKin hankekumppaneiden gender- ja hankehallintokoulutus	Ghana, Mosambik	30 000	31 492
5015	SASKin henkilökunnan ohjelma- ja hankehallintokoulutus sekä kumppanijärjestöjen osaamiskapasiteetin arviointityökalun kehittäminen		10 000	17 112
5012	SASKin kehitysyhteistyöohjelman 2012–2014 evaluaatio		50 000	33 739
7350	Tutkimus elämiseen riittävästä palkasta teoriassa ja käytännössä	Mosambik, Bangladesh, Indonesia, Filippiinit	23 000	23 000
Yht.			979 396	888 437

30.8.2018

Tulosten näkökulmasta tuenkäyttömuutoksella toteutettu suunnitelma on linjassa SASKin ohjelman tavoitteiden kanssa. Hankkeet olivat tuloksekkaita ja ohessa on mainittu muutama esimerkki tuloksista:

Nepalissa SASKin tukemat kumppanit (hanke 4018) saavuttivat yhteistyössä WWF Nepalin kanssa merkittävän tuloksen: maan uusi metsälainsäädäntö viimein tunnistaa ja määrittelee metsätyöntekijän. Sen seurauksena metsästä elantonsa hankkivat työntekijät, joita on arviolta 250 000, voivat liittyä sosiaaliturvan piiriin. Lisäksi metsäalan ammattiliitot saavat viralliset neuvotteluoikeudet. Nepalissa hyvin haavoittuvassa asemassa olevien siirtotyöläisten (hanke 4110) tilannetta kyettiin parantamaan liittoyhteistyöllä. Siirtotyöläisten tekemä työ saatiin säädellymmäksi. Lupaprosesseja yhtenäistettiin ja työntekijöiden turvallisuutta ja oikeuksia vieraisissa maissa, erityisesti Qatarissa, parannettiin. Myös hankkeet 2355, 2356 ja 4108 tuottivat tuloksia kumppaniliitoille, sillä niiden jäsenmäärät kasvoivat ja liitot onnistuivat neuvottelemaan uusia työehtosopimuksia. Tulokset on huomioitu SASKin ohjelman tavoitteiden yksi ja kaksi sisällä.

Pakistanin tekstiilialan kumppani (hanke 4013) kykeni neuvottelemaan palkankorotukset jopa 700 000 työntekijälle. Seitsemän kumppania raportoi kehittyneen sopimustoiminnan johtaneen kohentuneisiin palkkoihin ja korvauksiin, etuuksiin tai työolosuhteisiin. Pakistanissa lisäksi yli 5 000 työntekijää liittyi ensimmäistä kertaa sosiaaliturvajärjestelmään. Potentiaali on merkittävästi suurempi ja työ jatkuu edelleen, vaikka hanketoiminta Pakistanissa päättyi.

SASKin pitkäaikainen kumppani (hanke 2028) Namibiassa kykeni vaikuttamistyöllään saamaan läpi useita pykäläiä uuteen kansalliseen julkisiin hankintoja säätelevään lakiin. Tämän seurauksena valtion rakennusurakoissa tulee noudattaa rakennusalan työehtosopimuksia.

Ohjelmakauden aikana Mosambikissa ja Ghanassa (hanke 2029) järjestettiin kaikille SASKin kumppaneille suunnatut tasa-arvokoulutukset. Osallistujia kursseille tuli 60, sekä naisia että miehiä. Kulttuuristen erojen vaikutusten minimoimiseksi kouluttajina kummallakin kurssilla käytettiin paikallisia asiantuntijoita ja suomalaisia tasa-arvon tuntijoita SASKin jäsenliitoista. Interaktiivisten koulutuksien tuloksena kumppanit saivat valmiudet tehdä tasa-arvosuunnitelmat omissa organisaatioissaan.

Lisäksi yritysten kanssa toteutetut tutkimushankkeet (6401, 6402, 6501) tuottivat uutta tietoa sekä SASKille että yhteistyössä mukana olleille yrityksille niiden toiminnan vastuullisuuden kestävydestä, hankinta- ja arvoketjujen ihmisoikeusriskeistä. Etenkin Ihmisarvoinen työ ja viinirypäleiden arvoketju-hankkeessa (6501) tehty laaja tutkimus paljasti, että, että työntekijöiden ihmisoikeudet ovat alttiita loukkauksille Brasiliasta, Etelä-Afrikasta ja Intiasta tuotujen viinirypäleiden poiminnassa, pakkaamisessa ja kuljetuksessa. Tutkimustulosten myötä SASKin yritys yhteistyökumppani Kesko aikoo esittää auditointien laajentamista myös riskimaiden logistiikkaan.

6. Lopuksi

Rahoitusleikkausten seurauksena SASKin kehitysyhteistyön toteutuksessa tapahtuneet muutokset ovat ohjelmakaudella 2015–2017 olleet suurimpia koko järjestön 32-vuotisen historian aikana. Vaikka leikkaukset käsiteltiin hallinnossa ns. teknisenä kysymyksenä, niistä on seurannut huomattavia painopisteen muutoksia SASKin toiminnassa. Leikkaukset pakottivat

30.8.2018

fokusoimaan toimintaa voimakkaasti, ja valintoja tehtiin erittäin nopealla aikataululla käytettävissä olevien tietojen pohjalta. Valintojen pohjalta ohjelmakaudella 2018–2021 panostetaan voimakkaasti tulosten ja vaikuttavuuden saavuttamiseen ja mittaamiseen.

Tässä raportissa raportoitavan ohjelmakauden kuluessa on kehitysyhteistyön tukemisessa tapahtunut selkeitä painopisteen muutoksia sekä Suomessa että SASKin eurooppalaisten sisarjärjestöjen kotimaissa. Yhteistä kaikkialla näyttäisi olevan varsinaisten kehitysyhteistyövärojen tosiasiallinen leikkaaminen ja resurssien uudelleen allokoiminen esimerkiksi yksityisen sektorin käyttöön. Hollannissa ja Tanskassa tämä näyttää johtaneen niin pitkälle, että resursseja ollaan myös uudelleen allokoimassa köyhimmistä maista sellaisiin keskituloisiin maihin, joissa oman maan yrityksillä nähdään olevan kaupallisia intressejä. Samoin keskustelu Eurooppaan suuntautuvasta maahanmuutosta näyttäisi muokkaavan kehitysyhteistyön eurooppalaista agenda entistäkin Afrikka-keskeisemmäksi.

Edellä mainitut toimintaympäristön muutokset luultavimmin muokkaavat lähivuosina laajemmin eurooppalaista, mahdollisesti myös suomalaista kehityspolitiikkaa. Köyhyyden ja eriarvoisuuden pitäminen kehityspolitiikan keskiössä on SASKin näkökulmasta tärkein kysymys, sillä kehityspolitiikkamuutoksilla on suoria ja nopeita vaikutuksia työntekijöiden ja heidän perheidensä toimeentuloon. SASK valmistautuu ulkoministeriön tulevien rahoituskausien mahdollisiin uusiin painopisteisiin ja kriteereihin seuraten tarkasti eurooppalaista ja suomalaista kehityskeskustelua ja sen mahdollisia painopisteen muutoksia.

Helsingissä, 30. elokuuta 2018

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry

Janne Ronkainen
toiminnanjohtaja

Tarja Rauanheimo
hallintopäällikkö